ТОШКЕНТ ОҚШОМИ

Ижтимоий-сиёсий шаҳар газетаси

Газета 1966 йил 1 июлдан чиқа бошлаган

№ 233 (8.175) ◆ 1992 йил 26 ноябрь, пайшанба ◆ Нархи 3 сўм.

Ўзбекистон—Эрон: ҳамкорлик қирралари

ЭРОНГА РАСМИЙ ТАШРИФ ЯКУНЛАНДИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов бошчилигидаги Ўзбекистон Республикаси давлат делегациясининг Эрон Ислом Республикасига расмий ташрифи ниҳоясига етди.

Теҳронда икки кун давом этган музокараларда Ўзбекистон билан Эрон давлатлари ўртасида ўзаро дўстлик, ҳамкорлик ҳамда иқтисодий ва маданий алоқаларни янада ривожлантиришга оид муҳим ҳужжатлар имзоланди.

Кеча Тошкент аэропортида Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов бошчилигидаги мамлакатимиз давлат делегациясини Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Раиси Ш. М. Йўлдошев, Ўзбекистон Республикаси Бош вазири А. Муталов, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги давлат котиби Р. Ражабов, Тошкент шаҳар Ҳокими А. И. Фозилбеков ва бошқа расмий кишилар кутиб олдилар.

Кутиб олиш маросимида Эрон Ислом Республикасининг Ўзбекистон Республикасидаги элчихонаси ходимлари ҳозир бўлдилар.

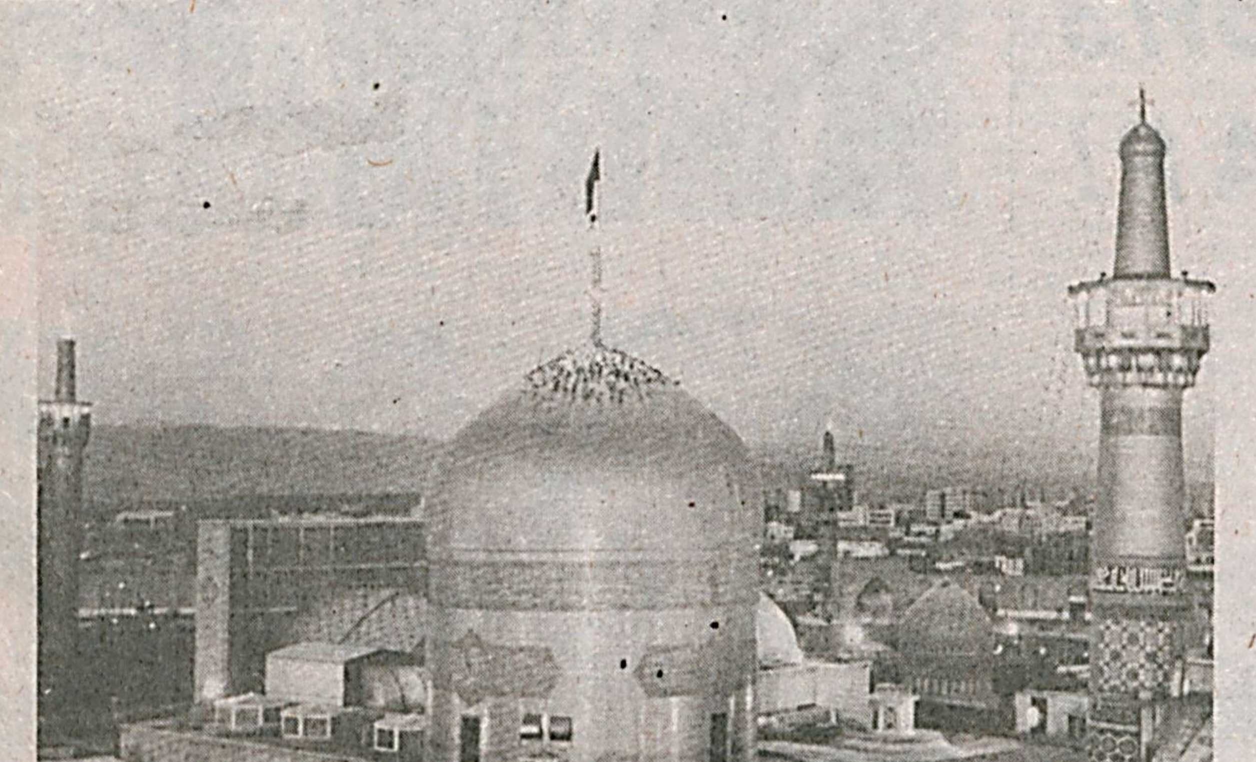

Эрон тарихи минг-минглаб йиллар нарига бориб тақаладиган қутлуғ мамлакат. Унинг тупроғида жаҳонни ларзага солган Доро, Хисрав Парвез, шоирларнинг устози маликуш Шуаро Фирдавсийнинг излари бор. Фирдавсий яратган ўлмас «Шоҳнома» каби рангбарангдир Эрон тарихи ҳам.

Эроннинг жаҳонга таниқли Теҳрон, Машҳад, Табриз, Қум сингари катта шаҳарлари бор. Ушбу шаҳарларда қадим ўтмиш билан ҳозирги кун юз кўришиб тургандек гўё. Муаззин азони садолари билан уйғонадиган масжидларнинг, осмонўпар минораларнинг, мадрасаларнинг таърифини шоиру носирлар ҳалигача ёзиб тамом қилишолмаган. Чунки устазодалар афсонавий Моний қалами сингари мўйқалам билан нақш чизғанларки, унинг тавсифини ифода этмоқ учун лойиқ сўз топмоқ маҳолдир.

Шу сабабли ҳам Эронга келган сайёҳлар дастлаб шу тупроқни обод этган меъморлар руҳини шод этади, шу меъморларни тарбиялаган халққа эҳтиром бажо қилади.

Муносабатлар тарихида янги саҳифа

ЎТГАН 70 йилдан ортиқ давр ичида Ўзбекистон бошқа мамлакатлар, шу жумладан Эрон билан, мустақил сиёсий, иқтисодий алоқалар ўрнатиш имкониятидан маҳрум эди. Бироқ икки қўшни халқ ўртасида асрлар бўйи маданий алоқалар давом этиб келган. Ҳар икки мамлакатнинг энг машҳур ва мўътабар вакиллари ўзаро мулоқотда бўлганлар, икки ўртада савдо-сотиқ, тижорат ишлари, сиёсий ва диний борди-келдилар бўлиб турган.

Ўзбек халқининг Эронга, унинг тарихи, адабиёти, маданиятига бўлган қизиқуви ва ҳурмати авлоддан-авлодга ўтиб келган. Фирдавсий, Саъдий, Ҳофиз, Хайём асарлари ҳар бир ўзбек зиёлисининг хонадонида Навоий, Бобир, Улуғбек асарлари қаторида эъзозли ўрин эгаллайди.

Маълумки, Ўрта Осиё ва қўшни Шарқ мамлакатларининг ўрта асрлардаги олимлари, ёзувчи ва тарихчилари яратган ўлмас асарлар халқлараро сиёсий, маданий, диний алоқаларнинг, тижорат муносабатларининг мавжудлиги туфайли машҳур кутубхоналар, масжид-мадрасалар ва хусусий китобсеварлар тасарруфида йиғилиб, бизгача етиб келган ва ҳозирги вақтда уларнинг катта қисми Ўзбекистон Фанлар академиясининг Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институти қўлёзмалар хазинасида ва бошқа илмий марказларда сақланмоқда. Бу институт хазинасида йиғилган китоблардан 35 фоизи форс ва тожик тилларида ёзилган бўлиб, улар орасида Эрон тарихи, адабиётига оид асарлар, Эроннинг машҳур шоиру адибларининг нодир қўлёзма китоблари мавжуд. Ҳозирги вақтда уларнинг асосий қисми эроншунос олимлар томонидан илмий тавсифланган, тадқиқ қилинган, ўзбек ва рус тилларига таржима этилган. Ўзбек эроншунослари олиб бораётган бу илмий-тадқиқот ишлари икки қўшни мамлакат ўртасида узоқ ўтмишларда маданий алоқалар мавжуд бўлганидан хабар берибгина қолмай, балки ҳозирги кунда ҳам халқлар ўртасидаги маданий ва маънавий алоқаларни қайта тиклаш учун асос бўлиб хизмат қилади.

Эронда ҳам Ўзбекистон маданияти, илму фан тараққиётига қизиқиш ҳамиша катта эди. Ўзбекистон ҳукумати ёки илмий ташкилотлари таклифига кўра юзлаб олимлар, ёзувчилар, санъат ва маданият аҳли намояндалари, сиёсий ва ижтимоий арбоблардан ташкил топган Эрон делегациялари турли вақтларда республикамизда ўтказилган илмий ва маданий анжуманларда: Фанлар академияси ва дорилфунун юбилейларида, Абу Али ибн Сино, Абу Райҳон Беруний ва Алишер Навоий ижодларига бағишланган йиғилишларда иштирок этдилар, Шарқ қўлёзмаларини ўрганиш мақсадида илмий командировкаларга келдилар, дўстлик ва санъат байрамларида қатнашдилар.

Эронда Ислом Жумҳурияти барпо этилганидан сўнг республикамизга нисбатан қизиқиш кучая бошлади. Инқилобдан кейинги дастлабки йилларда Эроннинг расмий ва руҳоний арбобларидан бир неча вакиллар республикамизга сафар қилдилар. 1980 йилда Теҳронда ўтказилган халқаро савдо ярмаркасида собиқ Совет Иттифоқи таркибида Ўзбекистон ҳам иштирок этди ва иқтисодиёт, маданият соҳаларидаги ютуқларини намойиш қилди.

Теҳронда халқаро ярмарка ўтаётган кунларда Эрон — Ироқ уруши бошланган эди. То у тугагунча ўтган саккиз йил давомида ўзаро алоқаларни кенгайтириш имконияти бўлмади.

Уруш тўхтаб, Эрон тинч ижодий меҳнат қилиш, уруш вайроналарини қайта тиклаш, иқтисодий тараққиётни тезлаштириш даврига ўтди. Бунинг учун, табиий, ташқи иқтисодий, сиёсий, маданий алоқаларни жонлантириш талаб қилинар эди. Совет Иттифоқи парчаланиб, унинг ўрнида мустақил давлатлар бунёд бўлиши, жумладан, жонажон Ўзбекистонимизнинг истиқлолга эришуви икки ўртада алоқалар ўрнатиш имкониятини кенгайтирди.

1991 йил апрелда Эроннинг машҳур ва мўътабар руҳоний арбобларидан бўлган оятулло Мусавий — Ардебилий Ўзбекистонга ташриф буюрди. Бу сафарга катта эътибор берилиб, оятулло республикамизда олий даражада кутиб олинди ва Ўзбекистон Республикаси Президенти томонидан қабул қилинди.

Ўша йили Эрон Ислом Жумҳуриятининг расмий доиралари таклифига кўра шарқшунос олимлардан С. Ғаниева ва А. Ўринбоев имом Хумайний вафоти йиллигига бағишланган маросимларда иштирок этдилар. А. Ўринбоев илтимосига кўра Эрон томони Ўзбекистон Фанлар академияси Шарқшунослик институти кутубхонасига 222 жилдлик луғатнома тортиқ қилди. Яқинда Эрон Ислом Жумҳуриятининг Тошкентдаги Муваққат ишлар вакили Саййид Муҳаммад Мусо Хошимий Гулпоёгоний бу тортиқни олиб келди.

Эрон жамоатчилиги Ўзбекистон билан маданий-маънавий алоқаларни ривожлантириш тарафдори эканини амалда кўрсатиб, 1991 йилда Теҳронда «Эрон — Ўзбекистон маданий алоқалар жамияти» тузилганини эълон қилди. Кўп ўтмай Ўзбекистонда ҳам «Ўзбекистон — Эрон маданий алоқалари жамияти» таъсис этилди ва унинг очилишига Эрон Ислом Жумҳуриятининг Москвадаги элчиси Неъматулло Изадий етиб келди.

«Ўзбекистон — Эрон маданий алоқалар жамияти» очилган кунда яна бир муҳим воқеа содир бўлдики, уни халқларимиз ўтмишидан қолган бадиий, илмий меросларнинг ҳозирги кундаги яхши қўшничилик муносабатлари учун хизмат қилаётганидан далолат ҳам дейиш мумкин. Юқорида зикр этилганидек, республика Фанлар академияси Шарқшунослик институтидаги қўлёзмалар хазинасида Эроннинг машҳур адиблари, шоир ва олимларининг қўлёзма асарлари ҳам сақланади. Улар орасида ниҳоят нодир бўлган, жумладан, Эрон шоири Ҳофиз Шерозийнинг қўли билан кўчирилган Хусрав Деҳлавий девони ҳам мавжуд. Унинг Эрон халқи учун нақадар мўътабар эканини эслатиш ортиқча. Худди шундай, биз учун бебаҳо бўлган асар, яъни ўзбек халқи ифтихори ва буюк шоири Алишер Навоийнинг «Наводир унниҳоя» асарининг ўз қўли билан битилган нусхаси Эронда, унинг Гулистон саройида сақланади. Тошкентда «Ўзбекистон — Эрон маданий алоқалар жамияти» очилган куни худди мана шу табаррук асарларнинг микронусхалари айирбош қилиниб, ўз ватанларига қайтарилди. Навоийшунос олимларимиз уни ўз вақтида нашр этиб, шоир юбилейи кунларида халққа тортиқ қилдилар.

Ишонч билан айтиш мумкинки, Ўзбекистон — Эрон муносабатлари тарихида янги саҳифа очилмоқда. Бунда маданий алоқаларнинг роли катта бўлади. Икки мамлакат тарихида биринчи марта бевосита маданий алоқалар жамиятларининг тузилиши ғоят катта аҳамиятга эга бўлган воқеадир. Уни республикамиз ташқи алоқаларини кенгайтириш имкониятларидан бири деб баҳоламоқ жоиз.

Республикамиз истиқлолга эришганидан сўнг Ўзбекистон билан Эрон ўртасида нафақат маданий алоқалар, балки иқтисодий ҳамкорликни ҳам йўлга қўйиш ҳаракати бошланди. Ҳар икки томон учун манфаатли бўлган бу ҳамкорлик икки ўртада савдо-сотиқ алоқаларини юритиб юбориш билан бирга мамлакатлараро йўлларни бирлаштириш, минтақа давлатлари билан иқтисодий-маданий алоқаларни кенгайтириш учун имкониятлар яратади.

1992 йилда Ўзбекистоннинг Иқтисодий ҳамкорлик ташкилотига қабул қилиниши минтақа мамлакатлари ўртасида алоқаларни мустаҳкамлаш йўлидаги тадбир бўлган эди.

Иқтисодий ҳамкорлик ташкилоти доирасида амалга оширилажак режалар бўйича Транс — Осиё темир йўлини қуришга катта аҳамият берилмоқда. Қадимги «Ипак йўли»ни қайта тиклашга қаратилган бу тадбир Осиё мамлакатлари иқтисодиётини ривожлантириш омили бўлишига умид катта. Эрон билан Туркманистон ўртасида Машҳад — Серахс — Тажан йўлларини бирлаштириш ишлари бошлаб юборилган.

Ўзбекистон ва Эрон молия ташкилотлари ва ишлаб чиқарувчи корхоналари вакиллари ўртасида олиб борилган музокараларда қўшма корхоналар очиш, Теҳрон — Тошкент, Машҳад — Самарқанд ҳаво йўлларини таъсис этиш, Эрондан Ўзбекистонга нефть етказиб бериш масалалари муҳокама қилинди.

Эронда ислом инқилобининг ҳар йиллиги «Ал-фажр» («Тонг») номи берилган ўн кунлик байрам тадбирлари билан нишонланади. 1992 йил февралда мана шундай байрамга Ўзбекистон вакиллари ҳам таклиф этилди. Делегация «Ал-фажр» байрамида иштирок этиш билан бирга Эроннинг тарихий ва диний марказлари бўлган Машҳад ва Қум шаҳарларини зиёрат қилди, у ердаги эътиборга лойиқ ёдгорликлар билан танишди ва Эроннинг расмий арбоблари билан мулоқотда бўлди. Бундай учрашувларда икки мамлакат ўртасида маданий алоқаларни кенгайтириш истиқболлари ҳақида суҳбатлар бўлиб ўтди.

1991 йил май ойида Ашгабатда чақирилган Қозоғистон ва Ўрта Осиё республикалари Президентларининг Эрон, Туркия, Покистон давлат ва ҳукумат бошлиқлари билан учрашуви ўзаро алоқаларнинг янги босқичи бўлди. Учрашувда ушбу мамлакат раҳбарлари осойишталик муаммолари, ўзаро иқтисодий ҳамкорлик ва Тажан — Серахс — Машҳад темир йўлини қуриш масалаларини муҳокама қилдилар ва иқтисодий ҳамкорлик муносабатларининг тезроқ изга тушиб кетишидан минтақадаги барча халқларнинг манфаатдор бўлишига ишонч билдирдилар.

Ашгабат учрашувида Ўзбекистон Республикаси ва Эрон Президентлари икки ўртада дипломатия алоқалари ўрнатиш ҳақида келишиб олган бўлсалар, 1992 йилнинг 5 ноябрь куни Тошкентда Эрон Ислом Жумҳуриятининг элчихонаси очилди.

Республикамизда ҳукм сураётган тинчлик ва осойишталик катта неъматдир. Айнан осойишталик шароити туфайли Ўзбекистонни расмий эътироф этган ва у билан дипломатия алоқаларини ўрнатган давлатларнинг сони кундан кунга ортиб бормоқда. Эрон Ислом Жумҳурияти Президенти Али Акбар Хошимий Рафсонжоний таклифига биноан Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов бошчилигидаги давлат делегациясининг Эронга расмий ташрифи мамлакатларимиз ўртасидаги дўстлик ва ўзаро ҳамкорлик муносабатларини ҳеч шубҳасиз янги мазмун билан бойитади ва янги поғонага кўтаради.

Дония ВАЛИЕВА,
тарих фанлари номзоди.

ЎЗБЕКИСТОН УРОЛОГЛАРИНИНГ 1-ҚУРУЛТОЙИГА

Муҳтарам дўстлар!

Ўзбекистонда замонавий тиббиёт илми ва амалиётининг энг муҳим йўналишлари орасида урология етакчи ўринлардан бирида туради.

Ўзбекистон Республикаси урологлари 1-қурултойи қатнашчиларини ва делегатларини табриклаб, минтақамизнинг ўзига хос шароитида урологиянинг тутган ўрни ва аҳамиятини алоҳида таъкидламоқчиман. Минтақамизда миллионлаб кишилар урология касалликларини даволаш ва олдини олишга муҳтождирлар.

Айни шу сабабли қурултойингизда муҳокама қилинаётган муаммоларнинг, унда қабул қилинадиган қарорларнинг аҳамияти каттадир. Биз илғор билимлар билан қуролланган юқори малакали шифокор урологлар ва мутахассислар тайёрлашга ҳамда уларнинг жойларда муқим ишлаб қолишига, шифохоналаримиз замонавий асбоблар билан жиҳозланишига жуда муҳтожмиз.

Ҳозир зўр мамнуният билан шуни айтиш мумкинки, сўнгги йилларда Ўзбекистонда Республика урология мактабини барпо этишда катта қадам қўйилди. Бу мактаб республикадан ташқарида ҳам эътироф этилди.

Урологлар кўп минг кишилик армияси — шифокорлар, мутахассислар ва олимларнинг одамлар фаровонлиги ва саломатлигини муҳофаза қилиш йўлидаги олижаноб меҳнатига халқимиз муносиб баҳо беришига шубҳа қилмайман.

Ислом КАРИМОВ,
Ўзбекистон Республикасининг Президенти.

ФРАНЦИЯ ЭЛЧИСИ ҚАБУЛ ҚИЛИНДИ

25 ноябрь куни Республика Олий Кенгашининг раиси Ш. М. Йўлдошев Франциянинг Ўзбекистондаги элчиси Жан-Пол Везианни унинг илтимосига биноан қабул қилди. Суҳбат мобайнида икки мамлакат ўртасида ўзаро фойдали ва тенг ҳуқуқли муносабатларни ривожлантириш ва мустаҳкамлаш истиқболлари тўғрисидаги мулоҳазалар ўртоқлашилди. Учрашувда хорижий мамлакатлар ва жумладан Франция Республикасидаги конституцион қурилиш тажрибаларидан фойдаланиб ишлаб чиқилган Ўзбекистон Республикаси Конституцияси лойиҳаси ҳақидаги фикрларга катта эътибор берилди.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Франция Миллий Мажлиси ўртасида парламентлараро алоқа ўрнатишдан икки томон ҳам манфаатдор эканлиги таъкидланди. Франция элчиси ана шундай ҳамкорликни ривожлантиришга кўмак беришга тайёрлигини билдирди.

Суҳбат дўстона ва самимий вазиятда ўтди.

Бугунги кун нафаси

РЕСПУБЛИКАМИЗДА

● Навоий ва Бухоро вилоятлари фаолларининг йиғилишларида Ўзбекистон Республикаси янги таҳрирдаги Конституциясининг лойиҳаси муҳокама этилди.

● Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари Эркин Самандаров Америка Қўшма Штатларининг Ўзбекистон Республикасидаги фавқулода ва мухтор элчиси Генри Ли Кларкни унинг илтимосига биноан қабул қилди.

● «Тошкент трактор заводи» ҳамда Тошкент қишлоқ хўжалик машинасозлиги ишлаб чиқариш бирлашмалари Халқаро амалий ҳамкорлик уюшмасининг Олтин юлдуз нишонлари билан тақдирландилар.

● Фарғона вилояти хўжалик, корхона, ташкилот ва муассасалари, аҳолиси республика «Маҳалла» хайрия жамғармасига 6 миллион сўмдан кўпроқ маблағ ўтказдилар.

● Кеча Ўзбекистон урологларининг биринчи қурултойи очилди. Унда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг қурултойга табриги ўқиб эшиттирилди. Бугун ўз ишини ниҳоясига етказадиган қурултойда республикамиз урологлари билан бир қаторда Москва, Боку шаҳарлари, Ҳамдўстлик бошқа давлатларининг олим ва мутахассислари ҳам иштирок этмоқдалар.

● Халқаро Журналистлар Ташкилотининг Президенти Армандо Ролленберг билан Бош котиб Жеюар Гатино Ўзбекистон Республикаси Журналистлар уюшмаси Халқаро Журналистлар Ташкилотининг тўла ҳуқуқли аъзоси этиб қабул қилинганлигини расмий равишда хабар қилдилар.

● Тошкентдаги «Ўзбегим интернейшнл» фирмаси павильонларида халқаро тиббий кўргазма очилди. Унда АҚШ, Германия, Япония, Туркия, Венгрия, Австрия каби мамлакатларнинг 20 га яқин фирмаси асбоб-ускуналари ва дори-дармонлари намойиш этилмоқда.

ҲАМДЎСТЛИКДА

● Тожикистон Олий Кенгашининг Хўжандда давом этаётган сессиясида мамлакатдаги бир-бирига қарши турган кучлар кечадан бошлаб ўт очишни тўхтатишга келишдилар.

● Россия Президенти Борис Ельцин мамлакат ҳукумати раиси ўринбосари Михаил Полторанинни вазифасидан озод этиш тўғрисидаги фармонни имзолади.

● «Останкино» Россия Давлат телерадиокомпаниясининг раиси Егор Яковлев ҳам ўз вазифасидан озод этилди. Президент Борис Ельцин телерадиокомпания раиси вазифасини ижро этишни Игорь Малашенко зиммасига юклаш тўғрисида фармойиш чиқарди.

● Кечадан эътиборан Молдовада ҳам озиқ-овқат маҳсулотлари фақат Молдова купонларига сотиладиган бўлди.

ХОРИЖДА

● 1992 йил 31 декабрда Чехо-Словакия Федератив Республикаси тугатилади. Чехия Республикаси ва Словакия Республикаси бу федератив давлатнинг ворислари бўладилар. ЧСФР парламенти бу масалани учинчи марта муҳокама этгандан сўнг шу қарорни қабул қилди.

● Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Бош Ассамблеяси АҚШнинг Кубага қарши иқтисодий, савдо ва молиявий қамалини тўхтатиш зарурлиги ҳақида қарор қабул қилди. Бу масала овозга қўйилган пайтда Россия бетараф қолди. АҚШ, Исроил ва Руминия вакиллари ана шу резолюцияга қарши овоз бердилар.

● Истанбулда Болқон давлатлари ташқи ишлари вазирларининг кенгаши очилди. Унда минтақадаги вазият муҳокама этиляпти.

● Умумжаҳон банки Россияга бозор иқтисодиётига ўтиш даврида аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш тизимини ташкил этиш эҳтиёжларига 70 миллион доллар миқдорида қарз берди. Илгари бу банк Россияга 600 миллион доллар қарз берган эди.

● Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг инсон ҳуқуқлари бўйича комиссияси Афғонистоннинг собиқ Президенти Нажибулла авф этилиши керак, деган хулосага келди.

● Лаос Халқ-революцион партияси Марказий Комитетининг Бош котиби, Лаос Президенти Кейсон Фонвихан 72 ёшида вафот этди. Шу муносабат билан Лаосда миллий мотам эълон қилинди.

● Хитойда «Иньхэ-2» деб номланган энг замонавий электрон-ҳисоблаш машинаси давлат синовидан ўтказилди. У 1 секундда 1 миллиард операция бажара олади.

РЎЗҒОРБОП БУЮМЛАР ЧИҚАДИ

ТОШКЕНТДАГИ «Зенит» заводининг халқаро алоқалари кенгайиб бормоқда. Бу йирик корхона Жанубий Кореядаги турдош корхоналар билан ҳам яқин ҳамкорлик боғлади.

Завод мутахассислари Жанубий Кореядаги «ДЭУ» корпорацияси билан ҳамкорликда қатор режаларни белгилашган эди. Ўзаро келишувга биноан «Зенит»чилар вакиллари яқинда бу мамлакатда бўлиб, ушбу корпорация иши билан танишдилар.

Ғоят фойдали ва самарали бўлган ана шу мулоқотлар чоғида қўшма корхонани очиш ғояси ҳам илгари сурилди. Бу таклиф икки томон учун маъқул тушди. Шу сабабли ҳам аҳдлашувга имзо чекилди.

«Зенит» заводи негизида бунёд этиладиган ушбу корхона маиший техника ускуналари ишлаб чиқаришга мослаштирилади. Бу ерда телевизорлар, вентиляторлар, чанг ютгич қурилмалар, кир ювиш машиналарини кўплаб чиқариш йўлга қўйилади.

Янги корхона келгуси йили ишга тушади.

Воҳид ВАЛИЕВ.

Фарида Шоаҳмедова қарийб 28 йилдан бери «Орзу» чарм атторлик ва спорт буюмлари ишлаб чиқариш бирлашмасида ишлаб келади. У шу йиллар мобайнида маҳсулот сифатига катта эътибор берди. Шунинг билан бир қаторда у жамоатчилик ишларида ҳам фаол қатнашади. Айни пайтда Фарида Ўзбекистон Республикаси Олий судининг аъзосидир.

Андрей Пишненко сурати.

«ШАХСНОМА» ЖАМҒАРМАСИ

«ШАХСНОМА». Шу ибора тилга олинганда киши кўз ўнгида шахс камолоти жараёни гавдаланади. Ҳақиқатан ҳам шундай!

Республикада янги тузилган «Шахснома» жамғармаси олдида катта вазифалар турибди. Шахсни ҳар томонлама камол топтириш омилларини ҳам назарий, ҳам амалий жиҳатдан тадқиқ этиш юзасидан аниқ режалар тузилди.

Ижтимоий ва педагогик тадқиқотларга алоҳида аҳамият берилади. Шунга кўра тадқиқотлар марказига кўзга кўринган олимлар, педагоглар ва бошқа мутахассислар жалб этилди. Улар педагогик янгиликларни тарғиб этиб, илғор ўқитувчилар иш тажрибасини кенг ёйдилар.

Янги жамғармани таъсис этишда таниқли педагог олимлардан фан докторлари Д. Шарипова, А. Ғофуров, Р. Мавлонова ва бошқалар жонбозлик кўрсатдилар. Ижтимоий педагогик тадқиқотларнинг ўзига хос бу марказининг яқинда ялпи мажлиси бўлиб ўтди. Унда «Шахснома» жамғармасининг президенти сайланди ва галдаги иш режалари белгилаб олинди.

Саломат ЖАЛИЛОВА.

«02» хабар беради

ЖИНОЯТНИ ЖИЛОВЛАШ ЙЎЛИДА

Ўтган суткада «Комплекс» оператив тадбирлари пайтида 41 та жиноят очилди, бу жиноятларни содир этганлардан 56 киши қўлга туширилди.

Турли қонунбузарликлар қилганликлари учун 139 ўсмир ушланди. 57 дайди ушлаб келинди. Аниқланган бузуқхоналарда 171 қонунга номатлуб бўлган кимсалар ушланди. Маъмурий қонунбузарлик қилганлиги учун 733 киши ушлаб келтирилди, шу жумладан майда безорилиги учун 126 киши, олибсотарлик ва ўғирлик қилганлиги учун 72 киши келтирилди, тиббий ҳушёрхонага 158 киши олиб келинди. Ўт очадиган қуроллардан 10 таси тортиб олинди. Автотранспортлардан 4226 таси текширувдан ўтказилди, 16 ҳайдовчининг кайф ҳолатда эканлиги аниқланди. Қидирувда бўлган икки жиноятчи ушланди.

● 24 ноябрга ўтар кечаси икки номаълум кимса Зангиота райони марказида 2-автокомбинатга қарашли бўлган такси автомобиль машинасига ўтириб уларни Чилонзор даҳасигача олиб бориб қўйишни сўраган. Усмон Носир кўчаси бўйлаб келинаётган пайтда йўловчилар пичоқ ўқталиб ҳайдовчидан кундуз куни ишлаб топган 1400 сўм пулини тортиб олганлар ва транспорт воситасини ундан тортиб олишга уринганлар. Ана шу ҳақдаги ахборот олингандан сўнг Яккасарой район ички ишлар бўлими милицияси ходимлари томонидан босқинчилик қилганлиги учун Қозоғистон Республикасининг Кустанай вилоятида яшовчи фуқаро қўлга олинди. Унинг шеригини ушлаш бўйича чоралар кўрилди.

● 24 ноябрь куни Високовольт даҳасида номаълум шахс ертўла орқали «Хизмат — беминнат» кичик корхонаси моделчисининг хонадонига кирган ва у ерда ўғирлик қилишга уринган. Мирзо Улуғбек район ички ишлар бошқармаси милиция ходимларининг «иссиғида» кўрган тадбирлари туфайли ҳеч қаерда ўқимайдиган ва ишламайдиган ёш йигит ушланди.

● 24 ноябрь куни Ички ишлар бошқармаси жиноят-қидирув бўлими ходимлари томонидан Юнусобод даҳасининг 13-мавзесидаги бекатда 72-йўналиш бўйлаб қатнайдиган автобус ичида илгари судланган фуқаро ушланди. У йўловчининг чўнтагидан 1900 сўм пулини ўғирлаб олган пайтда қўлга тушди.

● 24 ноябрь кундуз куни икки номаълум шахс Усмон Носир ва Муқимий кўчалари чорраҳасидаги ер ости ўтиш йўлида Тошкент автомобиль йўллари институти 5-босқич талабасини калтаклаб ундан 1400 сўм пулини тортиб олган. Яккасарой райони ички ишлар бўлими участка инспекторлари саъй-ҳаракатлари ва кўрган чоралари туфайли ана шундай қароқчилик қилгани учун Тошкент Давлат педагогика институти 3-босқич талабаси ва Қашқадарё вилоятида яшовчи ёш йигит қўлга олинди.

● 24 ноябрь кундуз куни Чилонзор даҳасида номаълум кимса бир қанча калитларни танлаб олиб олий ўқув юртларидан бирида доцент бўлиб ишлайдиганнинг хонадонига кириб «Горизонт» телевизорини, 10 кийимлик материалларни, 40 хилдаги уст-бош кийимларни ўғирлаган. Чилонзор район ички ишлар бошқармаси милиция ходимлари саъй-ҳаракатлари ва кўрган чоралари туфайли ана шу ўғирликни содир этган ишлаш жойининг тайини бўлмаган ёш йигит қўлга туширилди.

Тошкент шаҳар Ички ишлар бошқармасининг матбуот гуруҳи.

* *ХДП: ташкилот нуфузи*

ЕТАКЧИЛИК МЕЗОНИ

— Президентимиз Ислом Каримов «Ўзбекистоннинг ўз истиқлол ва тараққиёт йўли» номли китобида ёзганидек, «Ўзбекистон — келажаги буюк давлат. Бу мустақил, демократик, ҳуқуқий давлатдир. Бу инсонпарварлик қонунларига асосланган, миллати, дини, ижтимоий аҳволи, сиёсий эътиқодларидан қатъи назар фуқароларнинг ҳуқуқлари ва эркинликларини таъминлаб берадиган давлатдир». Ана шундай келажаги улуғвор давлатнинг сиёсий-ижтимоий ва ҳуқуқий тузилмаларини такомиллаштириш соҳасида бугунги кунда қатор ишлар амалга оширилмоқда. Бундай сиёсий ва ижтимоий ўзгаришлар бирлашмамиз ҳаётида ҳам ўз аксини топмоқда, — дейди Ф. Хўжаев номидаги 1-пойабзал ишлаб чиқариш бирлашмаси партия ташкилотининг котиби Фазила Ғайнутдинова. — Бозор иқтисодиётига ўтилаётган ҳозирги кезларда 18 миллат фарзанди уюшган жамоамиз партия ташкилоти атрофига жипслашиб, иқтисодий қийинчиликларни оқилона бартараф этмоқдалар. Бирлашма маъмурияти ва касаба уюшмаси комитети билан келишган ҳолда [illegible] 2 минг ишчи-хизматчи, муҳандис-техник ходимларга [illegible] 450 сўмдан товон тўлови бермоқдамиз. Бу ҳар бир кишига кунига 25 сўмдан овқат ва йўл пули берилаяпти, демакдир.

Биз, яъни Ўзбекистон Халқ демократик партиясининг аъзолари [illegible]. Кўргазмага қатнашган савдо ташкилотлари пойабзалларимизни қайси турдан қанча талаб қилса, шунча ишлаб чиқарамиз. Албатта, сифат бош масала ҳисобланади.

28 октябрдаги ана шундай кўргазмамизга фақат Ўзбекистонлигимиз эмас, балки қўшни давлатларнинг савдо ташкилотларидан ҳам вакиллар қатнашдилар. Улар ўзлари ёқтирган пойабзаллар турлари хусусида талабномалар бердилар. Ҳозир 10 та цехимиз ишчилари ана шу талабномалар бўйича [illegible].

Давлат савдо ташкилотларининг талабномалари, буюртмалари билан [illegible]

Бирлашмамиз 1927 йилда ташкил этилган, — дейди жамоа фахрийларидан эр-хотин Темлабой Турсунов ва Шаҳодат Турсунбоева. — 1975 йили [illegible]

Фахрийлар ҳақ гапни айтдилар. 1988 йилда бирлашма жамоаси [illegible]

Бирлашма ишчи-хизматчиларининг шарт-шароитларини [illegible]

Жамоанинг самарали фаолият [illegible] қоларли тарзда ўтказилаяпти. Бирлашмада 25 йил ишлаган хотин-қизларга ва 30 йил меҳнат қилган кишиларга бир йўла уч маоши миқдорида пул берилмоқда. Жамоада ишлаётганига 5 йилгача бўлган кишиларга минг сўмдан, ундан ортиқ муддатда ишлаб келаётганларга 1,5 минг сўмдан қишки сабзавот олиш учун маблағ берилди. Оғир иқтисодий шароитда одамларни ижтимоий ҳимоя қилишнинг бундай самарали усулларидан фойдаланиш барча корхоналар маъмурияти ва сиёсий ташкилотининг қўлидан келаверадиган иш эмас. Бунинг учун фойда сармояси зарур. Бундай сармоя бу ерда бор.

Бирлашмада ҳозирги ҳар бир кунда 15300 жуфтдан ортиқ пойабзал ишлаб чиқарилмоқда. Ойига бирлашма маркаси билан 320 минг жуфтдан кўпроқ пойабзал савдо тармоқларига етказилаяпти. Бунда Шоҳида Ваҳобова, Фарида Алдаберганова, Николай Моисеев, Алишер Охунов сингари цех партия ташкилотларига сардорлик қилаётган ишчи-хизматчиларнинг улуши катта.

Партия ташкилоти бирлашмада ишлаб чиқариш самарадорлигига эришиш, ходимлар масаласини ҳал этиш, одамларни ижтимоий ҳимоялашни йўлга қўйиш билан бирга ўз сафларини ўстиришга ҳам алоҳида эътибор [illegible]

Худойназар ГОЙИБОВ.

* *Ватан хизматига отланганлар*

ОҚ ЙЎЛ, АЗИЗ ЎҒЛОНЛАР!

○ Ҳаммамизга маълумки, баҳор ва куз ойларида ўсмирларни ҳарбий хизматга чақириш мавсуми ўтказилади. Айни вақтда Тошкент шаҳар мудофаа ишлари бўйича бошқармасининг вилоят йиғув пунктида ҳам шу ишлар қизғин. [illegible] Шавкат Иброҳимов билан суҳбатлашдик.

— Ўзбекистоннинг ўз миллий армиясини тузиш ҳақидаги қарор қабул этилгандан сўнг, [illegible] Ҳозирги кунгача юзлаб болалар Термиз, Самарқанд ва Фарғона шаҳарларига хизматга жўнатилди. [illegible]ди. Авваллари Камчатка, Владивосток ва яна Сибирнинг қайсидир бурчакларига боришлари тўғрисида маълумот олишган вақтларида ҳеч бирининг юзида бундайин мамнунлик сезилмасди. Ҳозир ўсмирларнинг ўзи билан суҳбатлашсангиз ҳам бунинг гувоҳи бўласиз.

— Шавкат ака, айтингчи, хизматга чақириш жараёнининг аввалги йиллардагидан қандай фарқли томонлари бор!

— Миллий армиямизнинг ўзига хос томонлари бўлмаса у нима учун тузилди, ахир. Миллий армия нима эканлигини айрим ўсмирлар тушуниб етмайди. Лекин ота-оналар, жамоа ва ёру дўстлар буни тўғри тушуниб етишлари керак. Ўтган йиллардан фарқи шундаки, биринчидан, оилада бирор-бир фарзанд ҳарбий хизматда бўлса иккинчиси 18 ёшга тўлган бўлишига қарамай у хизматга олинмайди. Хизматдаги бола баҳор мавсумида хизматини ўтаб бўлса, ана унда кейинги фарзанд кузги мавсумда ҳарбий хизматга чақирилади. Аввал бундай эмас эди...

Иккинчидан, ҳарбий хизматдан ҳозир фақат носоғлом йигитлар қолдирилмоқда. Бинобарин, соғ-саломат ҳар бир ўғлон, албатта, Ватан олдида ўз бурчини ўташи керак. Тўғри халқимизнинг қалбида Афғонистон жароҳати ҳали битганича йўқ. Кўплаб оилаларнинг бағри хун. Қанчадан-қанча болалар отасиз, опа-сингилларимиз бева қолди. Лекин ака-опаларимиз, ота-оналаримиз доимо ўзларини хотиржам сезишлари учун, қолаверса мустақил Ўзбекистонимиз истиқлолини ҳимоя қилиш учун ҳар томонлама мустаҳкам, тўкис миллий армиямиз доимо ҳозиру нозир туриши керак. Мана шунинг учун ҳам биз ўсмирнинг соғлиғида бирон-бир нуқсон бўлса хизматга олмайдиган бўлдик. Масалан, оёғи япасқи, бармоғининг биттаси кам, ақли заиф, умуман ҳақиқий ҳарбий хизматни ўтай олмайдиган йигитлар хизматга олинмайди. Бундан кейин ҳар бир йигит хизматда бўлишни ўзи учун фахр деб тушунмоғи керак.

— Вилоятимизнинг чекка районларидан келган ва тез орада хизматга жўнатиладиган ўсмирлар учун қандай шарт-шароитлар яратилган!

— Ҳар бир жойда бирон-бир ишни кўнгилдагидек амалга ошириш учун, аввало шароит яхши бўлиши керак. Айниқса, хизматга кетаётганларни ҳар қанча эъзозласак арзийди. Сабаби, 1,5 йил ўз туғилган жойидан йироқда хизмат учун отланаётган ёш йигитларнинг илгариги ҳаёт шароити, дунёқараши ҳам ҳар хил бўлади. Аммо ҳарбий хизмат ҳамма учун баробар, шароитлар ҳам бир хилдир. Ота-онасининг иссиқ бағридан хизматга отланган болаларнинг кўнгли ўксимаслиги, дастлабки кунларданоқ ўзларини йўқотиб қўймаслиги учун биз улар учун иложи борича барча зарур шароитларни яратишга ҳаракат қиляпмиз. Мисол учун олайлик, Бекободдан ёки Ангрендан келган болалар эртаси кун тушда ёки кечқурун хизмат жойига жўнатилиши лозим бўлиб қолади. Мана шундай вақтда болалар бириктилган бошқарувчига мурожаат қилиб, ўзларини қизиқтирган барча масалалар юзасидан керакли жавобларини олишади. Йиғув пунктида болаларнинг дам олишлари учун алоҳида хоналар ҳозирланган. Телевизор кўришлари, мавжуд ошхонада овқатланишлари мумкин. Зеро, узоқ районда истиқомат қилувчи ота-оналари уйларига бориб яна қайтиб келгунларича анча вақт ўтиб кетади, эртаси кун эса жўнаш вақтига етиб кела олишига ҳеч ким кафолат беролмайди. Айниқса, ҳозирги бозор иқтисодиёти шароитида. Бензин танқислиги туфайли транспортларнинг хизмати ҳам анча сусайиб қолган.

— Сиз билан учрашгунга қадар баъзи ота-оналар билан ҳам суҳбатда бўлдик. Ана шуларнинг мулоҳазаларидан келиб чиқиб, ўринли бир савол туғилади: Тошкент шаҳрида яшаётган йигит ўз ҳудудида ёки қўшни районларда хизмат қилиши мумкинми ёки йўқми!

— Дарҳақиқат, саволингиз жуда ўринли. 1992 йилнинг 26 августида «Умумий ҳарбий мажбурият ва ҳарбий хизмат тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикасининг қонуни эълон қилинди. Унда таъкидланишича, махсус мутахассисликни эгалламаган 18 ёшдан юқори бўлган йигит ўз ҳудудида хизмат қилиши мумкин эмас. Шунинг учун биз ота-оналардан илтимос қиламизки, мана шу қарор билан яхшилаб танишиб қўйсалар ёмон бўлмасди. Зеро, Ўзбекистон тупроғида истиқомат қилаётган ҳар бир инсон учун Тошкент ҳам, Бухоро ва Самарқанд ҳам бир хил — она Ватан ҳисобланади. Бироқ ҳақиқатан ҳам жуда кўплаб ота-оналар фарзандларини ишлаётган жойида хизмат қилсинлар деб сўраб келишади. Буни ҳарбий тилда муқобил хизмат деймиз. Бунда ўсмирнинг хизмат даври учун у ишлаётган корхона ҳақ тўлайди ва олаётган маошининг 20 фоизи район мудофаа ишлари бўлимига ўтказилиб турилади. Бундай хизматга асосан, спортчилар, алоқачилар, аниқроқ қилиб айтадиган бўлсак, ҳарбий-мудофаа соҳасига қарашли бўлган билим юртларида таҳсил олган ўсмирларгина олинади.

Шунингдек, хизматга чақирилувчининг оиласида ундан ташқари 16 ёшга тўлмаган тўрт ва бундан ортиқ болалар бўлса, у рўйхатдан ўтган диний ташкилотларнинг аъзоси бўлса, ҳарбий хизматни ўташ чоғида ногирон бўлиб қолган ота-онаси ёки ака-ука (опа-сингил)лари бўлса у ҳолда ҳам ўсмир муқобил хизматга олинади.

— Қабул пунктида вужудга келаётган муаммолар тўғрисида ҳам айтиб ўтсангиз.

— Бизда деярли муаммолар йўқ. Лекин, умуман бўлмайди, деб ҳам айтолмайман. Айтайлик, жўнаб кетиши лозим бўлган болалардан иккиучтаси ўз вақтида етиб келмади. Сабабини сўраб билсак, транспорт туфайли кечиккан. Узрли сабаб бўлгани учун кейинги кетаётган гуруҳ билан қўшиб жўнатамиз. Яъни бу — транспорт муаммоси. Иккинчидан, район мудофаа ишлари бўйича бўлимларда ҳал қилиниши лозим бўлган ишлар баъзан шу ергача чўзилиб келади. Мана бу ҳам битта катта муаммо. Бундай ҳоллар юз бермаслиги учун шаҳар ва вилоят районларининг мудофаа ишлари бўйича бўлимларида ишлаётганлар мурожаат қилаётган ота-оналарнинг арз-додини охиригача эшитиб, имкони борича ўша арзни ижобий ҳал қилишга эътибор беришлари ва лозим даражада тушунтириш ишларини олиб боришлари зарур. Ана шунда ота-оналар йиғув пунктига келиб «Ўғлимнинг хизматга жўнатиш муддатини ўн кунга кечиктириб беринг» ёки «Ҳали ҳайдовчилик гувоҳномасини олмаган эди, бориб олсин, кейин албатта хизматга боради, ахир уни умид билан ўқитаяпман-ку» қабилидаги арзлар билан мурожаат қилмайдиган бўлишади...

Дарҳақиқат, ҳар жойнинг ўзига хос тошу тарозиси бор деганларидек, жойлардаги мудофаа бўлимлари вакиллари изчил, сидқидилдан меҳнат қилсалар, юзага келаётган муаммолардан йиғув пунктидагилар оз бўлсада холи бўлишган бўлур эди. Шавкат ака билан мулоқотимиз тугагач, саф тортаётган ўсмирлар билан суҳбатда бўлдик.

— Мен ўз аризамга кўра хизматга кетаяпман, — дейди Ўткиржон Абдулазизов. — Бекобод районининг Хос қишлоғиданман. Оилада тўрт фарзандмиз. Мен энг тўнғичи. Хизматни ҳозирча Наманганда ўтайсан дейишди. Жуда хурсанд бўлиб кетдим. Нима бўлганда ҳам ўзимизнинг Ўзбекистон-ку, дея фахрланиб қўйдим. Йўл харажати учун 70 сўм ҳам беришди. Йигитлик бурчимни аъло даражада ўтаб қайтсаму, ота-онамга, юртимга бирор фойдам тегса деган ниятдаман.

— Мен Илҳомжон Сафаров, — дейди навбатдаги бўлғуси аскар. — Оҳангарон районидан бўламан. Оиламизда 10 та фарзандмиз. Мен тўққизинчисиман. Иккита акам ҳам аъло даражада хизматини ўтаб қайтишган. Мен ҳам улар сингари Мустақил Ўзбекистон равнақи учун йигитлик бурчимни ўташни ўз олдимга мақсад қилиб қўйганман. Аввало мен ҳарбий хизматга бориш ҳуқуқига эга бўлганимдан фахрланаман. Сабаби, қўлимизга чақирув қоғозини олганимизда жуда кўпчилик эдик. Болаларнинг айримлари бошқа куни кетади, айримлари саломатлиги яхши эмаслиги учун анча вақтгача хизматга бориш ҳуқуқидан маҳрум бўлишди. Шунинг учун тани-жонимиз соғ бўлиб, ўз юртимизда хизмат қилсак бундан ортиқ шараф йўқ бўлса керак деб ўйлайман...

Бўлажак аскарлар бошқарувчининг «Сафланинг!» деган чақириғидан сўнг ўз жойларига туришди. Фурсатдан фойдаланиб Бекобод район мудофаа ишлари бўйича бўлим хизматчиси, катта лейтенант Дилшод Умаровни суҳбатга тортдик.

— Бугун районимиздан бир гуруҳ ёшни кузатаяпмиз. Ҳозирги шароитда Ўткиржондек ўз аризаси билан хизматга борадиганлар жуда кам учрайди. Сабаби, кўпгина районларнинг тафсилотидан маълум бўлдики, айрим болалар ҳарбий хизматдан умуман бўйин товлаб юришганмиш. Ўзингиз ўйланг, бир ярим йилгина, яна Ўзбекистон ҳудудида хизмат қилиш, бу ахир ҳар бир йигит учун фахр-ку.

...Ўғлонлар хизматга отланмоқда. Ниятимиз унинг дилида фахр-ифтихор туйғуси бўлсин, билак кучини озод юрт мудофааси йўлига бахшида қилсин. Чунки келажакда унинг учун барча йўллар чароғондир.

Гулзода МАМБЕТОВА.

СУРАТЛАРДА: тошкентлик йигитларни Ватан хизматига йиғув пунктининг бир куни.

Валерий Харитонов суратлари.

* *Бозор иқтисодиёти ва ҳаёт*

МАҲАЛЛАЛАР ВАҚТИДА ГАЗЛАШТИРИЛАДИ

ҲОЗИРГИ кунда хонадонларни газсиз тасаввур қилиб бўлмайди. Чунки биз овқат пиширишда, чой қайнатишда, ҳатто кўп хонадонларда уйни иситишда ундан фойдаланамиз. Айниқса, бу шаҳар шароитида қўл келади. Шундай экан, қарийб икки миллиондан ортиқ аҳоли истиқомат қилаётган шаҳримиз бугунги кунда газ билан тўла таъминланганми? Агарда таъминланган бўлса, пойтахт маҳалла ҳамда мавзеларини газлаштириш ишлари қандай олиб борилаяпти? Айни пайтда бу борада аҳвол қандай? Жамоатчи мухбиримиз «Тошгаз» бошқармасида бўлиб, унинг бошлиғи Тўрахон Шокировга шу ҳамда шунга ўхшаш саволлар билан мурожаат қилди.

— Аввалламбор шуни айтиб ўтишимиз керакки, пойтахтимиз республикада энг юқори газлаштирилган шаҳарлардан бири ҳисобланади. Яъни ҳозирги кунда унинг 95,5 фоиз аҳолиси табиий газ билан таъминланган. Қолган 4,5 фоиз аҳолини суюлтирилган «зангори олов» билан таъминлаб турибмиз. Асосан Шайхонтоҳур ҳамда Собир Раҳимов районларидаги жойлашган маҳаллалар газлаштирилмаган.

— Бунинг сабаби нимада?

— Ўзингизга маълум, илгарилари кўп маҳаллалар бузилиб, унинг ўрнига кўп қаватли турар жой бинолари қурилганди. Ҳозирги газлаштирилмай қолган маҳаллалар ҳам бурунги бош лойиҳада бузилиши керак эди. Шу сабабли бу жойлар табиий газ билан таъминланмаган.

«Маҳалла» дастури қабул қилингандан кейин пойтахтнинг Эски шаҳар қисмини газ, электр, сув ҳамда телефон билан таъминлашга катта эътибор берилмоқда. Шунга мувофиқ бизнинг бошқарма ҳам ҳар йили шу маҳаллаларга 50 километр газ қувурларини ўтказиш мажбуриятини олишган. Бошқача қилиб айтганда, йилига 4 мингта хонадонни табиий газ билан таъминлашимиз керак.

— Ҳозир бу режалар қандай амалга оширилмоқда?

— Биз шу «Маҳалла» дастурини амалга ошириш ниятида 1990 йили 50 километр ўрнига 51 километр газ қувурларини ўтказдик. 1991 йили 58 километр масофадаги қувурларни фойдаланишга топширдик. Бу йил эса 70 километрдан ортиқ қувурларни ётқизишга муваффақ бўлаяпмиз. Бу асосан ўша маҳаллалардаги оилаларнинг юмушларини енгиллаштириш учун қилинаётган ишлар бўлиб, 1995 йилда тамомланиши керак эди.

Яна шуни айтиб ўтиш керакки, кейинги йилда ишчи ва хизматчиларимиз режадаги 50 километр ўрнига 100 километр ана шундай газ қувурларини ўтказишни мўлжаллаяпти. Бу бир йилда 8000 та хонадон табиий газ билан таъминланади, деган гап. Ҳозир ўшанга кетадиган қувурлар, иситиш асбоблари, газ жўмраклари ва унга кетадиган маблағларини ҳисоблаб, шаҳар ҳокимлигига ахборот бердик. Агар шу мўлжаллар ўз ўрнини топиб, амалга ошса биз ўйлаймизки, 1995 йилда мўлжалланган маҳалла дастурини кейинги йилдаёқ бажаришга муваффақ бўламиз.

— Бу режалар маблағ билан таъминланганми? Бу масалада район ҳокимликлари ҳам ёрдам бераётгандир?

— Шуни айтиб ўтиш лозимки, ҳамма каби бозор иқтисодиётига ўтганимиз муносабати билан газ қувурлари, унга ишлатиладиган бошқа хом ашё маҳсулотлари нархи жуда ҳам ошиб кетган. Бундан ташқари, уларни топишнинг ўзи бўлмаяпти. Лекин жойлардаги район ҳокимликлари бизга ҳар томонлама яқиндан ёрдам кўрсатаётир. Бу борада айниқса Собир Раҳимов район ҳокими Қудратилла Рафиқовга миннатдорчилигимизни билдирмоқчимиз. Чунки у маҳаллаларда фаолларни йиғиб, ҳашар йўли билан газ қувурларини бўяш, устун тагларини бетонлаштириш ишларини тезлаштириб юборди. Бу эса ўз вақтида ишимизнинг тезлашишига олиб келди.

Ундан кейин район ҳокимлиги шу йил бизга 3 миллион сўм ўтказиб берди. Бунинг натижасида жорий йилда районда 20 километр ўрнига 40 километр газ қувурларини ўтказишга муваффақ бўлаяпмиз.

Шайхонтоҳур райони ҳокимлиги ҳам бу соҳада яхши ишларни амалга оширмоқда. Яқинда улар ҳам бизнинг ҳисобимизга 500 минг сўм ўтказишди. Ҳокимлик шу йили яна 1 миллион сўм ўтказамиз, деб ваъда беришди. Ўйлаймизки, бу йили районда газ қувурларини ишга тушириш бўйича режамизни бажаришга муваффақ бўламиз. Умуман олганда, узоғи билан 1—2 йил ичида шаҳримизни 100 фоиз табиий газ билан таъминлашга ҳаракат қиламиз.

Суҳбатдош Султонмурод УМАРОВ.

ШАРТНОМА АСОСИДА

ТОШКЕНТ Давлат техника университетининг электрон асбобсозлик факультети талабалари шартнома асосида Пискент районидаги Охунбобоев номли жамоа хўжалиги далаларида ўн беш кун давомида пахтакорларга мадад бериб қайтишди.

— Йигит-қизларимиз ғайрат кўрсатишди, астойдил ишладилар, — дейди факультет декани, профессор Муродилла Нормуродов. — Қисқа вақт ичида 150 нафар ҳашарчимиз 45 тоннадан ортиқ пахта териб берди. Ҳозирги шароитда зарур пайтда ҳосил йиғим-теримида иштирок этганимиздан мамнунмиз. Талабалар яна қунт билан билим олишга киришдилар.

Кези келганда теримда ўрнак кўрсатган ёшларни таъкидлаб ўтиш ўринлидир. Талабалардан Нормуҳаммад Мадраҳимов, Раҳматилла Қаҳҳоров, Эргаш Юнусов, Бурхон Абдуназаров ва бошқалар кунига 50—60 килограммдан соф пахта териб кўтарилган хирмонга муносиб улуш қўшдилар.

— Менинг диққатимни айниқса бир нарса ўзига тортди, — деди пахта теримида қатнашиб қайтган ўқитувчилардан бири Дилшод Эшмуродов. — Биз ишлаган жамоа хўжалигининг раиси, қишлоқ хўжалик фанлари номзоди Муносиб Авазов жуда илмга чанқоқ киши экан. У қайси хўжаликка раҳбар этиб тайинланмасин доим жамоани илғорлар сафига олиб чиққан. Айни пайтда жамоада замонавий мактаб биноси қад кўтараяпти. Қишлоқ тўлиқ газлаштирилган. Муддат тугаб, уйимизга отланган пайтимизда Муносиб ака ҳашарчилар учун зиёфат уюштирди. Ҳар бир ўқитувчига чинни коса ва пиёлалар совға қилинди.

Ҳа, кўрсатилган мурувват ҳеч қачон унутилмайди. Факультет ўқитувчиларидан, профессор М. Орифжонов, доцентлар Р. Ҳайдаров, А. Шоумаров, М. Ҳомидхонов, катта ўқитувчи Р. Ашурбековлар ва бир гуруҳ талабаларга жамоа хўжалиги томонидан катта миннатдорчилик билдирилди.

Шавкат САЪДИЕВ.

ЖАҲОН БОЗОРИГА ЧИҚИШДИ

ШАҲРИМИЗДА ягона ҳисобланган ижарадаги «Орзу» чарм-атторлик ва спорт буюмлари ишлаб чиқариш бирлашмаси ўз маҳсулотлари билан яқинда Бирлашган Араб Амирлиги давлатининг Дубай шаҳрида ўтказилган жаҳон бозори ярмаркасида иштирок этди.

— Мустақиллигимиз нашидаси ўз юртимиздан четга чиққанда янада яққол кўзга ташланар экан, — дейди бош муҳандис Саидвали Сайдалиев. — Бу жаҳон бозори ярмаркасига 32 хил турдаги маҳсулот билан борган эдик. У ерда барча турдаги маҳсулотимиз катта қизиқиш билан сотиб олинди. Бунда, албатта, корхонамиз рассомларидан Матлуба Файзиева, Хуршида Каримова ва Женя Атлановаларнинг ҳиссаси салмоқлидир.

Корхона йил давомида 300 турдан ортиқ маҳсулот ишлаб чиқаради. Шундан 65—70 фоизи янги, замонавий моделдаги маҳсулотлардир.

Гулзода АБДУЛЛА қизи.

Одобнома

** Одами эрсанг...*

АХЛОҚШУНОСЛИК ФАНИ

● Низомий номли Тошкент Давлат педагогика институтида тарбиявий ишлар кафедраси ҳамда этика, эстетика, дин ва ҳурфикрлилик тарихи кафедралари бирлаштирилиб, негизида одобнома кафедраси ташкил этилди. Янги кафедра фаолияти хусусида унинг мудири, фалсафа фанлари номзоди, доцент Сафар Утанов билан суҳбатлашдик.

⊙

— Сафар Утанович, айтингчи, нима учун янги одобнома кафедраси айнан сиз мудирлик қилган этика, эстетика ва дин тарихи кафедраси негизида ташкил этилди?

— Бунинг сабаби шундаки, этика — одобноманинг назарий қисмидир. Эстетика эса гўзаллик ҳақидаги фан. Гўзалликни яратиш, ундан қандай баҳра олиш учун ҳам кишида муайян билим бўлиши керак. Инсоннинг нафақат ташқи кўриниши, балки ички дунёси чиройли бўлиши лозим. Фақат одобгина унинг ички дунёсини гўзаллаштириши мумкин. Дин эса инсон [illegible] яратган барча ижобий хислатларни ўзида мужассам этган. Шунинг учун у одобнома билан бир бутунликни ташкил этади.

— Одобнома кафедрасининг ташкил этилиши бир қарашда бироз эриш туюлиши мумкин. Наҳотки, «Каттани ҳурмат қил» «Ўғрилик қилма» дейиш учун ҳам кафедра ташкил қилиш шарт бўлса, деган савол туғилиши табиий.

— Бундай фикр кўпчиликнинг хаёлига келиши мумкин. Аммо ҳамма гап шундаки, одобнома фан эмас. У муомаланинг юксак даражасидир. Кафедрамиз ўрганадиган ва ўргатадиган фан Абу Наср Форобий таъбири билан айтганда ахлоқшунослик дейилади. Бизнинг вазифамиз насиҳатчиларни тайёрлаш эмас, балки инсоният яратган барча маънавий бойликларни инсоннинг фойдаси учун хизмат қилдиришдан иборат. Шунингдек, инсоннинг имконияти чексиз эканлигини, яхши хислатлар унга ирода, ақл, куч, соғлиқ бағишлашига ишонтириш биз учун муҳимдир. Қисқа қилиб айтганда биз ўз фаолиятимиз давомида билимга таянамиз. Чунки инсон бахтли ҳаёт кечиришда одоб-ахлоққа риоя қилибгина қолмай, яхши хислатларнинг бу борада ўрни қай даражада эканлигини билиши ҳам лозим. Нима учун бизда никоҳнинг бекор қилиниши каби ҳолатлар Япониядагига нисбатан кўп? Бунинг сабаби шундаки, бизда жинсий тарбия етарли даражада берилмайди. Японияда эса бу тарбия бола 6 ёшга тўлди дегунча бошланади. Ёки Америка Қўшма Штатларини олайлик. Бу ерда ҳар йили оила муаммолари билан шуғулланувчи 100 та бакалавр тайёрланади. Мабодо ишчи сифатсиз маҳсулот чиқарса уни маҳоратсизликда айбламайди, балки унинг оилавий шароитини, оиладаги ўзаро муносабатларини яхшилашга интилишади. Мутахассисларнинг аниқлашича, эрта тонгда ишга кетаётиб турмуш ўртоғидан бир оғиз ширин сўз эшитган киши бошқа кунларга нисбатан ўша куни чарчоқни камроқ ҳис этар экан.

— Кафедра қандай йўналишларда иш олиб боради?

— Кафедрамиз талайгина йўналишларда иш олиб боради. Шулардан бири ахлоқшунослик тарихидир. Ҳозирги пайтда одоб-ахлоқ борасида миллий қадриятлардан фойдаланиш лозимлиги ҳақида кўп гапирилмоқда. Аммо биз фақат миллийликка таяниб [illegible] Абу Наср Форобийнинг ахлоқшунослик [illegible] бутун жаҳон тан олган. Иккинчи йўналиш миллий одобнома тарихи дейилади. Бунда Юсуф Хос Ҳожибнинг «Қутадғу билиг», Алишер Навоийнинг «Маҳбубул қулуб», «Ҳайратул-аброр» каби асарлари, Аҳмад Югнакий, Форобий каби алломаларнинг дунёқарашлари алоҳида курс сифатида ўқув дастурига киритилган. Учинчи йўналиш бевосита динга алоқадор, яъни [illegible] Қуръони каримда ахлоқ нормалари ва Ҳадиси шарифдаги одобнома сабоқлари. Тўртинчи йўналишда ҳозирги замон адабиётида ахлоқий фазилатларга бўлган эътибор мавзусида сўз боради. Бешинчи йўналишдаги ўқув дастуридан халқ оғзаки ижоди, яъни мақолалар, ҳикматлар, ривоятлар ўрин олган. Ва ниҳоят яна бир айтиш мумкинки, асосий йўналиш — Одобнома услубшунослигидир. Ахир бу фан турли ёшдаги болаларга ўқитилади ва шунинг учун ўзининг ўқитиш услубига эга бўлиши шарт.

Юқорида санаб ўтилган ўқув йўналишларини кафедранинг адабиёт ва одобнома, тарих ва одобнома ҳамда бошланғич тарбия услубшунослиги ва одобнома бўлимлари олиб боради.

— Сафар Ўтанович, ўзингизга яхши маълумки, бугунги кунда ўрта мактабларда одобнома дарси ҳеч қандай ўқув дастурига асосланмаган ҳолда, тартибсиз олиб бориляпти. Демак, яқин кунларда бу дарснинг ўз йўналишини топиб олишига умид бор.

— Албатта бор. Аммо яқин кунларда эмас. Чунки бизнинг илк мутахассисларимиз институтни 5 йилдан сўнг битириб чиқади. Бу давр ичида биз мактабларда одобнома дарсининг ўқитилишини ўрганамиз, жумладан мактаб ўқитувчиларини йиғиб суҳбатлар, семинар машғулотлари олиб борамиз. Муаллимлар, ота-оналар, қолаверса болаларнинг ўзи бизнинг буюртмачиларимиз бўлади. Бир сўз билан айтганда ишни шароитни ўрганишдан бошлаймиз ва шу йўсиндан мактаб эҳтиёжини қондириб борамиз. Мутахассис тайёрлашда ҳам ана шу мавжуд шарт-шароитга таянилади. Шу йўл билан илмий изланиш олиб борилади. Маълум вақт ўтгач изланишнинг натижаси сифатида ахлоқшуносликка оид дарсликлар, услубий қўлланмалар яратамиз. Келажакда кафедрамиз негизида оилавий муаммолар билан шуғулланувчи марказ ташкил этишни мўлжаллаяпмиз.

Суҳбатдош
Абдумалик АБДУРАҲМОНОВ.

** Кексалар насиҳати — турмуш ҳақиқати*

ОТА-БОЛА БЎЛИБ ҚОЛИШДИ

АВТОБУСДАН тушаётган отахон оёғини асфальтнинг четига қўйган эди бехосдан, чуқурчага тушиб кетиб, тўпиғи лат еди. Унинг ортидан тушган йигит шу заҳоти қарияни суяб қолди. Қўлтиғига кириб, ўткинчи машиналардан бирини тўхтатдида, касалхонага олиб борди.

— Умрингдан барака топ болам, кимнинг ўғлисан, танимаяпман, — сўради отахон оғриқ азобига зўрға бардош берар экан.

— Сиз мени билмасангиз керак, — деди йигит, — маҳалладаги мактабга практика ўташ учун келганман. Тез орада соғайиб кетинг. Хайр!..

Орадан кунлар ўтди. Отахон шифо топиб, касалхонадан чиқди. Аммо ўзига яхшилик қилган йигитни яна бир кўриш, миннатдорчилик билдириш истаги унга сира тинчлик бермас эди. Ҳатто қидириб, бир-иккита мактабга ҳам борди. Исмини сўраб олмаган экан, топишнинг иложи бўлмади.

Бир куни сартарошхонада соч-соқолларини олдириб, пиёда келаётган эди тасодифан уни учратиб қолди.

— Бормисан болам, — деди у йигитни бағрига босар экан. — Сезиб турибман, мени танимаяпсан. Ҳув бирда оёғим лат еганда шифохонага элтиб қўйганинг ёдингдами? Мен ўша амакингман. Юр, уйга бориб, гаплашамиз, ўғлим.

— Раҳмат, отахон, — деди йигит астойдил хурсанд бўлиб. — Сизни соғ-саломат, хуш кайфиятда кўрдим. Шунинг ўзи катта гап. Насиб қилса меҳмон ҳам бўларман.

— Майли, ишқилиб омон бўлсанг бўлгани, — отахон дуога кафтларини очди. — Илоё ўзингдан кўпайгин, ишинг доимо ўнгидан келсин. Майлими, сенга уч насиҳат айтмоқчиман. Биринчидан, доимо ён атрофингдаги кишиларга қайишувчан бўл, бирини суясанг бошқаси албатта қўллайди. Иккинчидан, ҳаётингда доим ҳамроҳ, қўша-қўша фарзандлар ато этувчи умр йўлдошингнинг қадрига етишга ўрган. Яна бир маслаҳатим, бир ишни бошладингми албатта ниҳоясига етказ. Шу айтганларим албатта қулоғингда бўлсин. Ана энди боравер, ўғлим.

Бундай сўзлардан меҳри жўшиб кетган йигит қарияни маҳкам бағрига босди. У кишининг меҳри гиёси раҳматли отасини эслатган эди. Улар шу кундан бошлаб ота-бола бўлиб қолишди.

Саъдулла ШОДИЕВ.

⊙

Хонадонларимизда ўтказилаётган турли хил маросимлар, тўю-томошаларда кекса онахонларимизни эъзозлаб, уларнинг яхши тилакларидан баҳраманд бўлиш қадимий удумларимиздан биридир. Айни пайтда ҳам бундай ажойиб одатга амал қилинмоқда. Фарзандлари томонидан эъзозланаётган аяжонларимиз ўғил-қизлари, невара-чевараларини ахлоқодобли, меҳнатсевар, зийрак ва доно бўлишга ундамоқдалар.

СУРАТДА: пиру бадавлат бўлиб, бахтиёр ҳаёт кечираётган онахонлардан бирини кўриб турибсиз.

Даврон Аҳмад сурати.

⊙

** Янги томошалар*

«ДИЛОРОМ» ЯНА САҲНАДА

Тошкент шаҳрида машҳур ўзбек композитори ва дирижёри Мухтор Ашрафий таваллудининг 80 йиллигига бағишланган байрам маросимлари бўлиб ўтди. Мухтор Ашрафийнинг мемориал уй-музейига ташриф буюришдан бошланган ушбу байрам 21 ноябрь куни Алишер Навоий номидаги ўзбек давлат академик Катта театрида композиторнинг «Дилором» операси қайта премьераси билан якунланди.

Орадан деярли чорак аср вақт ўтгандан сўнг машҳур ўзбек операси «Дилором» яна саҳна юзини кўрди. «Дилором» операси 1958 йили таниқли режиссёр Юнгвальд-Хилкевич томонидан саҳналаштирилган эди. Ўша йилларда бутун дунёга довруғи кетган мазкур опера яна қайта тикланди. Мен Дилором ролининг биринчи ижрочиси, қайта саҳналаштирилган операнинг асосий маслаҳатчиси, халқ артисти, профессор Саодат Қобулова билан спектаклдан сўнг учрашиб, илк таассуротлари ҳақида сўзлаб беришни илтимос қилдик.

— Ўзингизга маълум, 1958 йили «Дилором» операси саҳналаштирилиб ва мен унда Дилором образини олиб чиққанман. Ўша пайтда Мухтор Ашрафийнинг ўзи биз билан бевосита тинимсиз иш олиб борганлар. Спектакль жуда баркамол ҳамда кучли чиқиб, катта довруғга сабаб бўлган эди. Спектаклда ўзбек опера санъатининг ҳозирда марҳум Саттор Ярашев, Карим Зокиров ва Жамол Низомхўжаев каби қудратли артистлари ўйнардилар.

Бу мураккаб опера, шунинг учун буни ўйнайдиган артист аввалambor катта илмий билимга ва истеъдодга эга бўлиши керак. Спектаклимиз халқ орасида шунчалик довруғ қозонган эдики, ҳатто одамлар бошқа вилоятлардан келиб, театр биноси олдида кечалари ётиб қолиб, кўриб кетишарди. Ойига саккиз маротабадан ҳам спектаклни ўйнашимизга тўғри келган кунлар бўлган. Алишер Навоийнинг «Сабъаи Сайёр» поэмаси асосида Комил Яшин ва Музаффар Муҳамедовларнинг либреттосига Мухтор Ашрафий мусиқа ёзганлар. Шу аснода «Дилором» операси туғилди. Албатта, операда Навоий ғазалиётига ва мақомларга кенг ўрин берилган. 3-кўринишда эса М. Ашрафий жаҳон халқларининг мусиқаларидан ҳам фойдаланган.

— Саодат опа, айтингчи, янги спектакль олдингисидан қай жиҳатлари билан фарқ қилади?

— Биласизми, биз «Дилором» операсини замонавий талқин қилиб, унга янгича нуқтаи назардан ёндошганимиз йўқ. Бу фақат эски, Юнгвальд-Хилкевичнинг спектаклини қайта тиклаш эди, холос. Декорация ҳам таниқли рассом, ҳозирда марҳум Мели Мусаевники, уни Туйғун Шораҳимов қайта тиклаган. Фарқ фақат артистларнинг алмашинувида. Мазкур спектаклда асосан театримизнинг ёш истеъдодли артистлари иштирок этишган. Дилором ролини Муяссар Раззоқова, Монийни эса Мансур Хуррамов яратганлар. Бошқа ролларда Шукрулло Ғофуров, Усмон Тошматов, Неъматжон Ҳабибий ўғли, М. Ўринбоев, М. Маматова, Ш. Тўхтабоевалар қатнашишган.

— «Дилором»нинг янги парвози узоқ давом этишига ишонасизми?

— Биринчидан ҳар битта спектакль ўз маромида бўлиб, вақти келганда репертуардан олиб ташланиши яхши. Чунки, спектакль томошабин назаридан сал тушдими, у борган сари ўз обрўсини йўқотади.

Иккинчидан, мен ушбу «Дилором» операсининг йиллар мобайнида саҳнадан тушмаслигини хоҳлардим ва бунга ишонаман ҳам, негаки унда яхши овозли ёш артистлар ўйнашаяпти.

Кези келганда, шуни ҳам айтиб ўтиш кераккки, спектаклни бутун театримиз жамоаси саҳналаштирди. Айниқса, дирижёрлар, халқ артистлари, профессор А. Абдуқаюмов ва Х. Шамсутдинов, саҳналаштирувчи режиссёр А. Е. Слоним, рақсларни саҳналаштирувчи халқ артисти Галия Измайлова, хормейстер С. Шодмоновларнинг хизмати каттадир. Ҳозирги кунда замонавий ўзбек опера санъати жуда кучли овозларга эга, буларнинг кўпчилиги эса бизнинг театримиз артистларидир.

«Дилором» операсини кўриб қайтар эканмиз, Саодат Қобулованинг гаплари тўғрилигига яна бир бор амин бўлдик.

Комил ТУРСУНБОЕВ.

** Ҳаёт сабоқлари*

Чиққан қиз чиғириқдан...

МАҲАЛЛАДОШ, бир нонни тенг бўлиб еган оғайним ёлғиз фарзандини кўзининг очиқлигида уйлантирадиган бўлиб ўғлига:

— Ўғлим, онанг билан ёшимиз бир жойга бориб қолди. Тўй қилиб, биз ҳам улус қатори набира суяйлик, — деди.

— Хоҳишингиз бўлсин дада, — деди ўғли ҳам ийманиб.

Кўп ўтмай қариндош-уруғлар кўплашиб қутлуғ ердан келин олиб тўй ўтказишди. Келин-куёвнинг ота-оналари қўл беришиб, минг йиллик қуда бўлишди.

Бир куни қизнинг онаси:

— Қудажон, келинингиз оғир оёқли кўринади. Кейин куёв бола институтни битириш арафасида экан. Қизим — келинингиз Барно иккиси набирали бўлгунимизча бизникида туришса девдим. Уй етарли, — деди.

— Ўзларининг хоҳиши, — деди Толибжоннинг дадаси.

— Дада, бу йил диплом ҳимоя қиламан, майли, икки-уч ой ўтиб кетар. Дам олиш кунлари келиб турамиз, — деб розилик берди дадасига Толибжон.

Кўп ўтмай Барнохон билан Толибжон ўғил кўришди. Бу орада Толибжон ҳам диплом ҳимоясини тугатиб, уйсозлик комбинатига йўлланма олди.

Бир куни хотинига: — Барнохон, уйга қайтайлик. Мана, мен дипломли муҳандис бўлдим. Онангизга айтинг, бизга рухсат берсинлар, — деди.

Барно Толибжоннинг уйини онаси Таманнога айтган эди, у:

— Ҳеч қаёққа бормайсан, файзи йўқ уйга юборадиган қизим йўқ. Худога шукр, уйимизда ҳамма нарса етарли. Бир кун ош, бир кун норин. Уларга ўхшаб қуруқ макаронга қараб қолганимиз йўқ. Эрингнинг олган икки минг-уч минг сўм пули ош-нонга етадими? Бормайсан, ўзига бориб айт, — деди.

Эрини, бир ёстиққа бош қўйган Толибжонни, фарзандлари Сойибжоннинг келажагини ўйлаган Барнохон қанча уринмасин, онасига қанча тушунтирмасин, ҳеч нима чиқмади.

— Ичкуёв бўлиб, бизнинг уйда Барно билан турасиз. Хотин сизники, айтганини қиласиз, бўлмаса ана, катта кўча, — деди Таманнохон эртаси куни кечки ош устида Толибжонга.

Шундан кейин икки ёш кўп ўтмай суднинг ажрим хатини олишиб, Таманнохоннинг айтганини бажо келтиришди.

Мана, бунга ким айбдор? Албатта, қизига тескари ақл айтиб, ўз уйидан чиқаргиси келмаган ота-она айбдор. Агарда уларнинг ҳеч кими йўқ, иложсиз бўлса майли эди. Барнохондан бошқа унаштириб қўйган ўғли ва мактабда ўқийдиган қизи бўла туриб, ота-онани бундай қилишга нима мажбур қилди? Тамаки чекмайдиган, ичкиликка қарамайдиган, ювош йигитга бундай шарт қўйиш инсофданми? Ахир унинг ҳам йигитлик ғурури, ор-номуси бор-ку! У ҳам ўзгалар қатори ота-онасининг олдида бўлишни, севикли ёри, дўстлари билан ўйнаб-кулишни, ширин ҳаёт кечиришни орзу қилган эди. Бироқ, афсуски, қизнинг ота-онаси икки ёшнинг бахти, келажаги билан ҳисоблашмади, энг муҳими норасида гўдак ота деган улуғ инсондан маҳрум бўлди!

Ҳа, бу биргина мисол эмас. Қизларини турмушга бермасдан уйда сақлаб ўтирган, севиб қўшилган турмуш ўртоғидан ажрашишга қадар борадиган манман, такаббур, ёшлар умрига завол бўлаётган ота-оналар аҳён-аҳёнда бўлса ҳам учраб туради. Бундан кимга фойда, кимга зарар! Икки ёшнинг бахтига болта урилиб, ёш гўдаклар тирик етим қолмоқда. Етим қолган ўғил-қиз учун тўланаётган нафақа ота ёки оналик меҳри ўрнига ўтармикан?

Қодир ТУРОБОВ.

** Ҳикмат — бир ҳовуч олтин*

МАҚОЛ ВА МАТАЛЛАР

Меҳнаткаш бўлсанг, озмайсан,
Билимли бўлсанг, тўзмайсан.

* * *

Сабрлилик — ақллилик белгиси.

* * *

Ялқов бўлсанг, элга ёқмайсан,
Бахил бўлсанг, лаззат топмайсан.

* * *

Эшикка яқин ўтирма
Дўст кўнглини қолдирма.

* * *

Иғво, ёмон сўздан қоч,
Кулгувчи, эзма ҳездан қоч.

* * *

Ғийбатчи бўлсанг, ўзингга тегар,
Тикан ушласанг, кўзингга тегар.

* * *

Жаҳлинг ёвга чиқсин,
Отинг тоққа чиқсин.

Қидирбой ТЎЛАБОЕВ тайёрлаган.

ЎЗИМИЗ БИЛМАГАН АЙБЛАР

ҚИЗЛАРНИНГ одоби, шарму ҳаёси ҳақида кўп гапирамиз. Бу зарур мавзу! Лекин қизларимизнинг ихтиёридан ташқари, рўй бераётган воқеалар ҳам бор-ку! Улар ҳақида айтиш керак-ку ахир!

Қизларнинг шу кунларда ўқишга, ишга етиб олгунча «Бирор безорига, шилқимга рўпарў келмасмиканман?», деб юракларини қўрқув босади. Хўш, ўша безорилар кимлар? Сиз айтган юзида қизилликни истаган ўзбек йигитлари эмасми? Ёки транспортларда қизларга тегажоғлик қилиб, уларни мулзам қилаётганлар, очиқдан-очиқ шарм-ҳаёсиз сўзлар билан «муомала» қилаётган дев қоматлар-чи? Балки уларни ҳам билмассиз?

Кўча-кўйларда, транспортларда қизларга нисбатан шундай қўпол муомалада бўлган безориларни сиз каби «олижаноб» йигитлар наҳотки кўрмасангиз? Ахир бу оддий ҳолга айланган-ку! Нима учун шундай ҳоллардан бизларни халос этишни истамайсизлар? Бечора қизлар (албатта эплай олганлар) ҳар эҳтимол учун спортнинг айрим кураш турларидан ҳам фойдалана билишни лозим кўрмоқдамиз.

Ҳа, майли. Юқоридаги лаблунжига, узун қўлига кучи етмай ўзини бошқаролмайдиганларни қўя турайлик. Лекин ўқиган, илми билан қизларнинг қалбини «эрмак» қилаётган, чиройли сўз усталари бўлган йигитлар-чи? Ҳатто уларнинг айримлари оиласи бўлатуриб, фарзандларининг қора кўзларидан чўчимай «бўйдоқ»ман деб ўзларини таништирадилар. Буни қарангки, айнан сиз қайд этган ўша шарм-ҳаёли қизларни шу кўйга соладилар.

Хўш, яна айтаверайми, сабр билан тинглай оласизми? Бардошингиз етадими, марҳамат!

Ярим йил дом-дараксиз кетиб, бечора қизнинг юрагини куйдириб, ниҳоят қўнғироқ орқали: «Мени унаштиришди», дейиши-чи? Ёки суйганига билдирмай (агар суйиши рост бўлса) унинг энг яқин дугонасига «севги» изҳор этишини қандай тушунмоқ керак?

Энг даҳшатлиси эса қизларнинг жисмонан заиф томонларини масхаралаб кулишларини кўрганда кишининг юраги эзилиб кетади. Шундай вақтда қўлингдан келсаю, ҳамманинг олдида юзига тарсаки тортсанг... Шу ўринда ўзим гувоҳи бўлган бир тақдир эгаларини эслаб ўтмоқни лозим топдим:

Қиз севган йигитнинг дўстига турмушга чиқади. Аниқроғи мажбур бўлади. Чунки, она йигитнинг оиласи иқтисод жиҳатдан паст деб рози бўлмайди. Бундан хабар топган «дўст»и йигитга маънавий зарба бериш мақсадида қизнинг уйига онасини юборади (у катта қассоб-ширкатчининг фарзанди эди). Она рози бўлади. Тўй етти маҳалланинг оғзига тушади. Кейинчи, бечора келиннинг кўз ёши тинмайди: «Сен фалончи билан юргансан», деб... Жарақ-жарақ пулни ўртага қўйиб, икки қалбни (айниқса қизни) зор йиғлатишдан, тирикликдан пушаймон бўлишига мажбурлашдан не фойда?

Қизлар, умуман аёллар ширин сўз гадоси эканлигини сиз йигитлар жуда яхши биласиз. Хўш, зарур бўлганда эса ўша бир оғиз ширин сўзингизни, безорилардан ҳимоя қилишга озгина марҳаматингизни аяйсиз. Кўриб-кўрмасликка, эшитиб-эшитмасликка оласиз. Шундай экан, гарчи сизларга хунук кўринсак-да, юрагингизнинг аллақаерини жизиллатмасак-да, лекин ўзимизни ҳимоя этишга қизлик ғуруримиз, иффатимизни сақлашга мажбурмиз.

Халқимизда тарбия беришдан аввал тарбиячининг ўзи тарбияланган бўлиши зарур, деган чиройли, айни пайтда ҳақ айтилган ибора бор... Уйлайманки, юқоридаги мулоҳазаларимни изоҳсиз ҳам англаш мумкин.

Халқимиз беайб парвардигор, деб бекорга айтмайди. Ҳар бандасининг ўзи билмаган, билишни истамаган гуноҳлари қанчалар серобки, бу ёлғиз эгамга аён. Бўлак бирон сўз айтишга ожизман. Ҳаммаси ўзимизга, виждону ор-номусимизга боғлиқ. Сабабсиз бир-биримизнинг айбларимизни ахтаргандан эса фойда йўқ. Назаримда, мен фалончининг айбини топдим, дегандан кўра фалончини ёмон йўлдан қайтардим, дейиш муҳимроқ, зарурроқ бўлса керак!

Саломат АБДУРАҲМОНОВА.

Умр лаззати

ФАРЗАНДНИ азалдан давлат, деб аташган. Агар бирор кимса вақт-соати билан ҳаётдан кўз юмса, ундан қолган мол-мулкни эмас, зурриёдни суриштиришади.

Инсон умрининг лаззати фарзанд. Лекин уни тўғри тарбиялаш кераклиги ва бунинг самарасидан жамият келажаги белгиланажагини асло унутмаслик зарур. Ҳаётимиз давомчиларини тафаккури бой, одобли, зукко қилиб камол топтириш асосан ота-оналар зиммасида.

Оила бола учун дастлабки мактабдир. Катталарнинг ўзаро муносабати, ҳурмати, меҳрибонлиги айниқса кичкинтой учун ибтидоий даврни ўтайди. Агар болалар оилада эҳтиром ва муҳаббат кўриб улғайсалар катта бўлганларида ота-оналаридек рўзғор тутишга, фарзандларини ҳам шунга даъват этишга ҳаракат қиладилар.

Фарзандларимизга биринчи устоз ўз ота-оналаридир. Маълумки, ўғил отага, қиз эса онага яқинроқ бўладилар. Ўзаро суҳбатлар ва сирлашувларда улар билан гаплари бир ердан чиқиши ана шундан. Демак, болалар балоғат ёшига етганда ота-оналар яқиндан алоқа ўрнатиб, ўй-фикрларига шерик бўлишлари зарур. Токи ўғилнинг отадан, қизнинг онадан пинҳон тутгувчи сири қолмасин!

Кўпгина ёш ота-оналар фарзандларини ҳаддан ташқари эркалатиб юбориб, айтганини муҳайё этадилар. Натижада бола худбин, ўзидан бўлакка бош эгмайдиган бўлиб ўсади. Уйга меҳмон келганда ҳаммадан олдин тўрга ўтиб ўтиради.

Тўполончи, дангаса, қайсар болаларнинг айбини бўйнига қўйиб, бундай қилиш нотўғри эканлигини тушунтириш, арзимас хатоларини эса кечириш керак. Агар бу хато жазо талаб қилса, бурчакка тиска қўйиш ҳам фойдадан холи эмас.

Болаларни ёмон сўзлар билан ҳақоратлаш уларга шу сўзларни ўргатиш демакдир. Яна беҳуда қасам ичишга одатлантирмаслик керак. Ота-оналар муаллимлар билан бевосита муносабатда бўлиб, ҳар куни дилбандларининг ўқиши, юриш-туришидан хабар олиб турсалар, айни муддао бўларди.

Болалар ўн-ўн икки ёшдан кейин кўпроқ касб танлашга мойил бўладилар. Уларга ҳаётда ўз ўринларини топишларида кўмаклашиш ҳар биримиз учун ҳам қарз, ҳам фарз. Орамизда бу вазифа фақат мактаб мураббийлари зиммасида бўлиши лозим, дегувчилар талайгина. Ундайлар фарзандлари айбини кўра била туриб, кўрмасликка оладилар. Одобсизлигини турли баҳоналарга йўядилар. Мактаб остонасига эса ойда-йилда ҳам қадам босишмайди.

Фарзанд хонадон зийнати, ота-она ғурури ва шарафидир. Уларсиз ҳаётни тасаввур қилиш қийин. Улар бизнинг келажагимиз, умидимиз, ишончимиз. Ниҳолни дастлабки кунларданоқ асраш, унинг парваришига ниҳоятда эҳтиёт бўлмоқ зарур. Ўғил-қизларнинг порлоқ келажаги ота-она шаъни демакдир. Шундай экан, жигарпораларимиз тарбиясига эҳтиёт бўлайлик!

Баҳодир СУЛТОНОВ,
Улуғбек номли маданият ва истироҳат боғининг директори.

** Шахсий фикр*

ОИЛАДА ЮЗ ОЧАДИ

ИШДАН қайтаётсам қўшнимизнинг тўрт ёшли қизчаси Ҳилола эшик олдида қўғирчоқ ўйнаяпти. Ўтиб кетаётиб тасодифан унинг гапларини эшитиб қолдим.

— Ҳа, бетингдан бузулгур, нега айтганимни қилмадинг, аҳмоқ? Мана сенга, — деб у қўғирчоғини роса койирди.

Шу мурғаккина қизчанинг оғзидан чиқаётган номақбул сўзлар мени ҳайратда қолдирди. Унинг олдига бордим.

— Ҳилола, нега қўғирчоғингни уришяпсан?

— Иштончасини ҳўл қилиб қўйди, қаранг, хола.

— Бунақа гапларни қаердан ўргандинг?

— Аямдан (шуни ҳам билмайсизми дегандай қараб). Кўйлагимни ифлос қилсам, тўполон қилсам, пиёлаларни чайиб келмасам аям шунақа уришадилар мени, — деди Ҳилола чучук тили билан бидирлаб.

Кўз олдимга ҳар куни нимадандир тажанг бўлиб юрадиган Ҳилоланинг сержаҳл онаси келди. Улар бизнинг девордармиён қўшнимиз. Бундай қарғишлар қулоғимга тез-тез чалинарди. Қизи у'дан гап ўрганиб, ҳали тўлиқ маъносига етмай гапиряпти. Эътиборсизлик туфайли шундай бўляпти.

Руҳиятшуносларнинг фикрича инсон қачонки, «мен» деган иборани англамагунча тўлиқ шаклланмайди. Бола 3-4 ёшида ўзини англаса ҳам унинг атрофга бўлган эътибори гўдакликдан бошланади. Мисол учун олти-етти ойлик болага дўқ қилиб кўринг, у ёмон гаплигини билиб, йиғлаб юборади. Худди ана шу даврдан ота-онасининг ҳаракатини ўргана бошлайди.

Бола воқеага энг тўғри баҳо берадиган ҳакамдир. У ҳеч қачон алдамайди. Кўрганини гапиради. Катта бўлган сари ота-онасининг таъсирида уларнинг табиатига мослашиб боради. Шунинг учун ота-боболаримиз айтганидек катталар инсофли, тўғрисўз бўлишса нур устига нур, бола уларга тақлид қилади.

Ота-онанинг бирламчи вазифаси болани тўғри тарбиялаш. Бу ҳақда жуда кўп ибратли ривоятлар, гаплар айтилган. Фарзанднинг нечоғлик ахлоқли, одоблилиги ота-онага берилган баҳодир.

Юқорида биз тилга олган Ҳилоланинг ота-онаси ҳеч муросага келолмайдилар. Сабабини сўрасангиз, ўн йил аввалги баҳонани кўрсатишади. Гўё улар бир-бирини севмай турмуш қуришганмиш. Энг ёмони улар фарзандлари олдида шунчалик ёмон муомалада бўладиларки, буни сўз билан ифодалаш мушкул. Оқибатда болалар бу гапларни илиб олиб, кўча-кўйда фарқига бормай гапиришаверади.

Маҳалламизда бир оила бор. Она — ўқитувчи, ота — ҳайдовчи. Шуниси эътиборлики, хонадонда катталар ҳам, фарзандлар ҳам биз ўзбекларда деярли йўқолиб бораётган одат — бир-бирлари билан сизлаб мурожаат қиладилар. Уларнинг оғзидан ҳеч қачон ёмон сўз эшитмайсиз. Ана шундай оилаларни кўриб, кишининг дили яйрайди.

Маълумки, боланинг одоби оилада юз очади. Шундай экан фарзандларимиз баркамол бўлиб камол топишлари аввало ўзимизни тутишимизга боғлиқ. Аниқроқ қилиб айтганда, болаларни эртанги ҳаётга биз катталар етаклаб борамиз.

Назира ҚУРБОН қизи.

* Мутахассис мулоҳазалари

АЗАЛИЙ АТАМАЛАРГА ТАЯНИБ

ЎЗБЕК тилига давлат мақоми берилиши муносабати билан бир вақтлар ноҳақ қувғин қилинган анъанавий жўғрофий атама ва номлар аста-секин қайта тиклана бориб, шунингдек янгиларини ҳам яратишга оид муайян ишлар амалга оширила бошланди. Ўзбекистон маданият жамғармаси топономия кенгашининг раиси Суюн Қораев, Низомий номидаги Тошкент дорилмуаллимининг доценти Муҳитдин Набихоновларнинг «жўғрофия»ни тан олган мақолалари ҳам газета саҳифаларида ўз ифодасини топди.

Аммо шундай бўлса ҳам ҳамон «жўғрофия» атамасига лоқайдлик билан муносабатда бўлаётган кишилар, ҳатто жўғрофиюнлар учраб турибди. Бунинг сабаби қуйидагилар: биринчидан, 30-йилларда миллат, миллий ифтихор ва анъанавий жўғрофий тил дардида яшаган зиёлиларга «миллатчи» тамғаси ёпиштирилган, улар таъқиб остига олинган эди. Миллий жўғрофий тилга нисбатан ўтказилган сиёсий зўравонлик айрим кишилар, жўғрофиюнлар онгини бир неча ўн йилларга заҳарлаган. Иккинчидан, айрим кишилар Европа маданияти, европаликларнинг жўғрофия фанига қўшган ҳиссаларини туркистонлик алломаларнинг жаҳон фани ва маданиятига қўшган ҳиссаларидан устун қўювчилар таъсирига берилиб келдилар. Туркистонлик жўғрофиюн олимларнинг жаҳон фани ва маданиятига қўшган улкан ҳиссаларини, ўзлигимизни тушуниб етадиган вақт етиб келди.

Энди «жўғрофия» атамасини география эмас, балки ҳақиқатан ҳам «жўғрофия» эканлигини бир неча бандлар билан асослашга ҳаракат қиламиз. Биринчи, «жўғрофия» атамаси бизга араб тили орқали кириб келган, тилимизга сингиб, анъанавий атамага айланган. [illegible]

[illegible] 1937 йилгача шу ном билан нашр этилган. Маҳмудхўжа Беҳбудий, Мунаввар Қори Абдурашидхон ўғли, Фотиҳ Каримий, Муҳаммад Амин Каримий, Абдулло Обиз, М. Бектемир, Авлоний каби жўғрофиюн алломаларнинг «Жўғрофия» китобларини тилга олиш мумкин. Бобокалон жўғрофиюнлар тан олган «жўғрофия»ни «география» десак устозлар юзига оёқ қўйган бўлмаймизми?

Бешинчи, ҳозир Ер куррасининг катта қисми — Буюк Британия, Ирландия, Америка Қўшма Штатлари, Канада, Хорижий Осиё, Африка, Австралия, барча араб халқлари — жами дунёнинг 70 фоиз халқи «жўғрофия» дейди.

Жумҳуриятимиздаги олий ўқув юртлари, ўрта мактаблар учун дарслик ва қўлланмалар нашр этадиган йирик «Ўқитувчи» ва «Меҳнат» нашриётлари, асосий газета ва журналларда «жўғрофия», «харита», «кура», «режа», «тарх», «ҳарорат», «даража», «миқёс», «сайёра», «уфқ» каби атамалари тан олиб қўллана бошланди. Шу билан бирга ҳамон «ариқ»ни «канал», «кура»ни «курра», «тарх»ни «план» тарзида ёзиш ҳоллари учраб турибди.

«Ариқ» — суғориш мақсадида инсон томонидан ишлатиладиган шохобча, тармоқ. Халқ қадимдан ишлатиб келган «ариқ» атамаси 1935—1937 йилларда «канол», 1939 йилдан бошлаб «канал» деб юритилди. Тилшунослик илмининг асосчиси, қомусий олим Маҳмуд Қошғарийнинг «Девону луғотит турк» асарида «Ариқ» дейилган. Соҳибқирон саркарда, турклар диёрини машҳури жаҳон қилган йирик давлат арбоби, маърифатпарвар Амир Темур қадами етган жойда ариқ қазиб, юртни обод қилган. Улуғ ўзбек мутафаккири Алишер Навоий Ҳиротда, Бобурийлар сулоласининг асосчиси Заҳириддин Муҳаммад Бобур юртни обод қилиш учун Ҳиндистонда «канал» эмас, балки «ариқ» қаздириб сув чиқарганлар.

«Кура» атамаси ўрнида 30-йилларнинг иккинчи ярмигача «шар» сўзи қўллана бошланди. Ушбу атама бизга араб тилидан ўтган. Бу сўз битта «Р» билан ёзилади. Чунки «Русско-арабский учебный словарь» (Москва, 1964 йил) китобининг 1036-бетида, «Русча-ўзбекча тўла сўзлик» (Тошкент — Қозон, 1934 йил) луғатининг 1041-бетида, «Русско-азербайджанский словарь» (Боку, 1955 йил)нинг 451-саҳифаларининг барчасида «Шар-кура» деб ёзилган. «Узбекско-русский словарь» (Москва, 1955 йил) китобининг 224-бетида «Кура-шар» дейилган. Ваҳоланки, Ўзбекистоннинг ғарбий қисмида, хусусан Хоразмда ерли аҳоли айрим туёқли ҳайвонлар (масалан эшак)нинг боласини «курра» дейди. Юқорида тилга олинган «Узбекско-русский словарь» (1959 йил)нинг 224-бетининг энг охирида «Курра—ослёнок (хўтик)» дейилган.

«Тарх» атамаси ўрнига шу кунгача «план» сўзи ишлатиб келинди. План атамаси лотин тилидаги «планус» сўзидан олинган бўлиб, «ясси», «текис» деган маъноларни билдиради. Бу сўз одатда жойнинг тархи, режа, тадбир, ифода тартиби маъноларида ишлатилади. Демак, «тарх» — муайян кичик ҳудуднинг ёки бинонинг тасвири — чизмаси мазмунида ишлатилиши мақсадга мувофиқдир. Масалан, Тошкент шаҳрининг тархи, Тож маҳал мақбарасининг тархи каби ибораларда қўллаш жоиз.

Ҳаётда асл номи эсдан чиқиб, таржимаси оммалашган ёки сиёсатга мослаб ўзгартирилган ясама жўғрофий номлар ҳам учрайди. Масалан: «Тяншань» ва «Ўрта Осиё» номлари. Таржима қилинган ва сиёсатга мослаб ўзгартирилган номларни қўллаш халқни тарихий меросидан, ўзлигидан, тилидан маҳрум қилишга олиб келиши мумкин.

«Тангритоғ» хариталарда ва матбуотда «Тяншань» ёзилиб келмоқда. Устоз, профессор Ҳамидулла Ҳасанов «Ер тили» китоби (Тошкент, «Ўқитувчи», 1977 [illegible] «Ўрта Осиё» деб ўзгартирилган. Маърифатпарвар жўғрофиюн, Тошкент университетининг тамал тошига асос солган Мунаввар қори Абдурашидхон ўғли Туркистон ҳудуди ҳақида шундай деган: «Туркистон шимолдан Сибирь, шарқдан Чин, ғарбдан Каспий денгизи, жанубдан Афғонистон ва Эронистон мамлакатлари ила маҳудуддир» («Ер юзи», Тошкент, 1915 йил, 33-саҳифа).

Амир Темур турклар элини марказлаштирди. Номини дунёга таратди. «Бизким мулки Турон, амири Туркистонимиз, Бизким, миллатларнинг энг қадими ва энг улуғи — Туркнинг бош бўғинимиз», — деган эди. Минг йиллардан буён Туркистон деб аталиб келган ном сўнгги 70 йилча вақт ичида кишилар хотирасидан кўтарилаёзди. Шукрлар бўлсинки, истиқлолга юз тутган мустақил давлатлар ҳаётида янги давр бошланди. Бу нарса азалий атамаларга таянишга ҳам имкон яратди.

Мирортуқ МИРАБДУЛЛА ўғли,
Ўзбекистон атамашунослик комитети ҳузуридаги «Жўғрофий атамалар шўъбаси»нинг раҳбари, профессор.

* Бу—қизиқ

ТАСОДИФ ВА ИХТИРО

⊙ ИНГЛИЗ муҳандиси С. Броунга антиқа бир кўприк лойиҳасини тузишни топширишади. У дарахт тагида узала тушиб ётганича обдон ўйлайди. Лекин унинг миясига арзирли фикр келмайди.

Муҳандис осмонга қараб хаёл суриб ётар экан, кўк гумбази фонида оқ ип билан чизилган кўприк тархини кўради. Бу — ўша вақтгача ҳеч қаерда қурилмаган осма кўприкнинг тап-тайёр лойиҳаси эди. С. Броун қийин аҳволдан қутқарган ўргимчакдан миннатдор бўлиб, антиқа кўприк лойиҳасини ўша ернинг ўзида қоғозга туширади.

⊙ ФРАНЦУЗ физиги А. Беккерель қора қоғозга ўралган бир даста фотопластинкани шкафга қўйиб кетади. Ўша шкафда бир ҳовуч уран тузи ҳам бор экан.

Пластинкалар нурланиш таъсирида куяди. Шу тариқа, 1896 йилда уран тузларининг ўзидан кўзга кўринмас нур чиқариш ҳодисаси, яъни радиоактивлик кашф қилинди.

⊙ ДАНИЯЛИК олим Н. Финзен ҳаво очиқ бўлган кунлардан бирида кичикроқ бир анҳор кўприги панжарасига суянган ҳолда сувнинг оқимини томоша қила бошлайди. Унинг кўзи тасодифан аллақандай бир сув қўнғизига тушади. Оқим қўнғизни кўприкнинг сувдаги соясига нуқул элтиб қўяр, қўнғиз эса жон-жаҳон билан сувнинг офтоб тушиб турган жойига интиларди.

Бу воқеа XIX аср охирида, яъни ҳали олимлар қуёш нурининг шифобахш хусусиятга эга эканлигини тўла тушуниб етмаган бир вақтда бўлиб ўтганди. Воқеани кузатиб турган олимда тери силини даволашда қуёш нуридан фойдаланиш мумкин эмасмикан, деган фикр туғилади. Н. Финзен ана шу кашфиёти учун 1904 йилда Нобель мукофотига сазовор бўлган.

⊙ РУС кимёгари К. Фальберг пала-партишлик оқибатида қўлини ювмайди. У овқатланар экан, қўли теккан нарсанинг таъми ширин бўлиб қолаётганлигини пайқайди. Лабораторияга қайтгач, чиқинди сифатида бир идишга тўкилган модданинг таркибини текшириб кўради. Шу тариқа, 1876 йилда қанддан 500 марта ширинроқ бўлган сахарин кашф қилинади.

⊙ САНОАТ ва техниканинг юраги ҳисобланган электр двигатель ҳам тасодифан ихтиро қилинган, дейишади. 1873 йилда Вена шаҳрида ўтказилган халқаро кўргазмада динамомашинани ўрнатишда қатнашаётган бир ишчи тасодифан симларни адаштириб юбориб, «тескари» улаб қўйган. Шундан кейин машина двигатель сифатида ишлай бошлаган.

⊙ 1903 ЙИЛДА француз кимёгари Бенедиктус қўлидаги шиша колбани тасодифан тушириб юборади.

Текшириб қаралса, колба ичи коллодий эритмасининг юпқа пардаси билан қопланган экан. Синмайдиган шиша яратиш ғояси шу тариқа дунёга келган.

Акбар АЛИЕВ тайёрлаган.

* Куз манзаралари

СЎНГГИ ЯПРОҚ

ДАРАХТ учида бир дона япроқ шамол эпкинида охиста тебранади. Новдалардаги бошқа япроқлар аллақачон ўз ўрнини тарк этишган. Шамол уларни йўлаклар, хиёбонларга учириб бориб, тортқилаяпти.

Ҳар куни эрталаб дарахтдаги шу япроққа қарайман. У ҳамон ўжарлик билан дарахт учида «жон сақлаб» турибди. Ерга тушишни хаёлига ҳам келтирмайди. Шамол эса тинимсиз тортқилайверади.

Дарахт учида сўнгги япроқ табиат қонуниятига исён қилгандек ҳамон мағрур тебранади...

ГЎЗАЛЛИКНИ ЁҚИШДИ

ЎЗИНИНГ бутун гўзаллиги-ю тароватини кўз-кўз қилиб олтин куз остона ҳатлади. Кўча ва йўлакларга сариқ япроқлар тўшалган. Дарахтлардан чирт-чирт узилиб тушаётган япроқлар худди она бағрига олгандек замин узра тўшалмоқда.

Одамлар эса бефарқ. Ожиз япроқларни босиб-янчиб ўтишяпти. Фаррош холанинг «Войбўй ҳаммаёқ хазон бўлиб кетибди-ку! Қачон тугаркин?» деган дағал товуши эшитилади. Бироздан кейин эса супуриб бир жойга тўпланган япроқларга гугурт чақиб юборади...

Тутаб ёнаётган хазонларга қараб ўйга толаман. Ахир кечагина мана шу япроқлар кўмкўк барг пайтида улар гўзаллигига маҳлиё бўлиб қолар эдик-ку. Энди эса... Афсус, шундай тароватли кузни ёқишди-я!

Дилором САРМОНОВА,
Тошкент Давлат университети журналистика факультетининг III курс талабаси.

● Тошкентда куз...

* Суратли ахборот

БОЛАЛАР АДИБИ БОЛАЛАР МАСКАНИДА

ЯҚИНДА Чилонзор районидаги Ислом Усмонов номидаги 200-ўрта мактабда бўлиб ўтган учрашув ҳамманинг қалбига ажиб туйғулар солди. Мўъжаз юрагимизнинг қат-қатларида тахланиб ётган нафис ҳисларни уйғотди, чамамда. Сир эмаски, ҳозирги пайтда бундай учрашувларнинг ўзгача бир тароватиб ва завқи бор экан. Мана шу хурсандчиликнинг сабаби Ўзбекистон халқ ёзувчиси, «Ёш куч» журналининг бош муҳаррири, болаларнинг севимли адиби Худойберди Тўхтабоев, шунингдек журнал ижодий ходимларининг билим масканимизга ташриф буюрганликлари бўлди.

Ўқувчилар томонидан кетма-кет берилган саволлар, бадиий чиқишлар адиб қалбига илҳом солгани каби майин табассум билан берилган жавоблар барчанинг юрагидан чуқур жой олди. Учрашувимиз баҳсга айланиб, миллий қадриятлар, уларни тиклаш мавзусида анча мунозаралар бўлди.

Шу ўринда бу учрашувни ташкил этишда бош-қош бўлган, мактабимизда жуда кўп йиллардан буён муаллимлик қилаётган устозимиз Асқар Иброҳимов, мактаб муаллимларининг саркори Восиғ Ваҳобов, илмий бўлим мудирлари, драма тўгараги раҳбари, иқтидорли режиссёр Абдураҳмон Зуннунов, кутубхоначи Дилоромхон Юсупова ва бошқа ўқитувчиларнинг беминнат меҳнатларини эътироф этиш жоиздир. Шунингдек, «Ёш куч» журнали ижодкорлари билан мустаҳкам алоқа ўрнатилиши биз учун анчадан буён орзулаб эришолмай юрган ажойиб туҳфа бўлди.

Мамлакат АЗИЗОВА,
200-ўрта мактаб муаллимаси.

СУРАТДА: учрашув пайти.
Муаллиф сурати.

* Акс садо

ҲАҚИҚАТАН ҲАМ ҚУЛАЙ

«ТОШКЕНТ оқшоми» газетасининг шу йил 17 ноябрь сонида эълон қилинган «Энг қулай улов» деб номланган мақолани ўқиб, қўлимга қалам олдим. Гап машиналарда эмас, велосипедда юриш ҳақида бораётган экан, бунга албатта қўшилмоқ керак. Ота-боболаримиз илгари от, туя, эшак, ҳатто ҳўкизларга миниб, қишлоқ ва шаҳар ичларида юришган. Араваларни айтмайсизми? Қўқон арава, автақашқа, извош, юк ташийдиган тўрт ғилдиракли шотили далабоп арава. Савдо-сотиқ ишлари, тўй-ҳашам, меҳмондорчилик билан боғлиқ ишлар, саёҳатлар ана шундай от-уловлар ёрдамида бажарилган. Ким қандай яшаса ҳуқуқи ўзида бўлган.

Кейинги пайтда техника замони келди, деб машиналарни кўкларга кўтариб мақтадик. Ишни тез битириш учун бир томондан бу яхши. Аммо инсон учун соғлиқ керак экан, энг аввало тоза ҳавода, беташвиш яшаш зарур деб ўйлайман. Ишхонада ишлаб чарчоғимиз унча сезилмаслиги мумкин. Бироқ, уйга қайтаётган пайтда бекатда баъзан соатлаб машина пойлашга тўғри келади. Тинимсиз ўтаётган турли хилдаги машиналардан чиқаётган заҳарли тутунлардан нафасингиз бўғилади. Бу камлик қилгандек тутун, чангдан кийимларимиз кир-чир бўлиб қолади. Жамоат транспортида асаббузарлик билан аранг уйга етиб оламиз. Лекин эртасига ишга келаётганда яна шу аҳвол такрорланади.

Тўғри, техникага суяниб, ўрганиб қолганмиз. Орқага қайтиб бўлмайди. Ҳозирги пайтда шахсий машиналар ҳам сероб. Серқатнов кўчалардан велосипедларда юриш анча хавфли. Шуни эътиборга олиб, велосипедлар учун алоҳида йўлаклар ажратилса, ҳаракат назорат қилиб борилса мақсадга мувофиқ бўларди. Бора-бора шаҳримизда энг қулай улов бўлган велосипед ҳайдовчилар сони тобора кўпайиб боришига ишончим комил.

Маҳмуд РАМАЗОН ўғли.

Муҳаррир
Эркин ЭРНАЗАРОВ.

ТИЖОРАТ ХАБАРЛАРИ ВА ЭЪЛОНЛАР

КЕЛИНГ, БИРГАЛИКДА КУЛИШАЙЛИК!

«Заррина» фирмаси сизларни Ҳожибой Тожибоев иштирокида «Қайта қуриш» кинокомедиясига таклиф қилади. Фильм 1 декабрдан Темирйўлчилар маданият саройида (Пролетар кўчаси 30. метронинг «Тошкент» бекати) ва 7 декабрдан кўзи ожизлар маданият саройида (Волгоград кўчаси 28 а) намойиш этилади.

Бош ролларда Ҳожибой Тожибоев ва марғилонлик қизиқчи Ҳотамбой Ҳакимжонов.

КОРХОНАЛАР, ТАШКИЛОТЛАР ВА МУАССАСАЛАРНИНГ РАҲБАРЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Сувга ва шаҳар канализация хизматларига тарифлар ўзгарганлиги муносабати билан ва, шунингдек, сувдан фойдаланиш лимитлари ўзгарганлиги учун

ТОШКЕНТ «ВОДОКАНАЛ» ТРЕСТИ

1992 йил 1 декабрдан бошлаб 1993 йил учун шартномалар кампаниясини бошлайди.

Барча абонентлар 1992 йил 31 декабргача бўлган муддатгача «Водоканал» трестига — Чехов кўчаси, 2-уй, 4-қават, 403-хонага шартномалар тузиш учун ташриф буюришлари керак.

Тошкент Давлат Шарқшунослик институти қошидаги
МИНТАҚА ТИЛ ТАЪЛИМИ МАРКАЗИ
қуйидаги курсларга
ҚАБУЛ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ:
АРАБ, ФОРС, ҲИНДИЙ, УРДУ, БЕНГАЛ, ХИТОЙ, ТУРК, КОРЕЙС, ВЬЕТНАМ, УЙҒУР, ДАРИЙ, ПУШТУ, РУС, ЎЗБЕК тиллари.

Курсларда чет элларга ўқишга, ишга, саёҳатга бораётган алоҳида шахслар ва гуруҳлар учун турли ҳажмдаги программалар бўйича, ўрта мактабни битирувчи ўқувчилар учун олий ўқув юртларига кириш программаси бўйича дарслар олиб борилади.

Курсни битирган тингловчиларга ўзбек ва инглиз тилларида ёзилган гувоҳнома берилади.

Тингловчилар корхоналар, ўқув юртлари, мактаблар, саёҳат муассасалари тавсияномаси асосида қабул қилинадилар. Ўқиш пулли (нақд пул ёки пул ўтказиш йўли билан ҳақ тўласа бўлади). Мактаблар, олий ва ўрта махсус ўқув юртларидан юборилган гуруҳлардан тингловчиларнинг 10 фоизи бепул ўқитилади.

Чет эл фуқаролари эркин муомаладаги валютага ўқитиладилар.

Ўқиш гуруҳ ташкил этилган кундан бошланади.

Мурожаат учун манзил: Тошкент шаҳри, Форобий кўчаси, 400-уй. Шарқшунослик институтининг эски биноси, 5-қават. (Метронинг «Беруний майдони» бекати).

ТОШКЕНТ МОЛИЯ ИНСТИТУТИ ҚОШИДАГИ
«МОЛИЯЧИ» КИЧИК КОРХОНАСИ
ИНСТИТУТГА КИРУВЧИЛАР УЧУН
6 ОЙЛИК ПУЛЛИК ТАЙЁРЛОВ КУРСИГА ТИНГЛОВЧИЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

Тайёрлов курсида ўқиш машғулотлари қуйидаги фанлар бўйича олиб борилади: математика, чет тиллари ҳамда ўзбек ва рус тилларидан.

Ўқиш ҳафтанинг ДУШАНБА, СЕШАНБА, ПАЙШАНБА, ЖУМА кунлари ўзбек ва рус тилларида олиб борилади.

Ўқиш 1993 йил 4 январдан бошланади.

Ҳужжатлар ҳар куни соат 9 дан 16.00 гача қабул қилинади.

МАНЗИЛИМИЗ: Тошкент шаҳри, Ҳуснитдин Асомов кўчаси, 7-уй (илгариги Софийский), Тошкент Молия институтининг ўқув бўлими.

ТЕЛЕФОНЛАР: 34-49-52, 34-72-92, 45-34-41.

ТОШКЕНТ ИП-ГАЗЛАМА ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИГА ҚАРАШЛИ ҲУНАР-ТЕХНИКА БИЛИМ ЮРТИ ИП ЙИГИРУВЧИ, КАЛАВАЛОВЧИ, ПИЛИКЛОВЧИ, ТЎҚУВЧИ КАСБЛАРИ БЎЙИЧА

16 ёшдан 35 ёшгача бўлган қизлар ва аёлларни

ЎҚИШГА ТАКЛИФ ҚИЛАДИ

Машғулотлар гуруҳлар тўлишига қараб бошланади.

Ўқиш муддати 4 ойдан 8 ойгача.

Ўқувчиларга ўқишнинг 1,2 ойларида 1000 сўм, 3, 4 ойларида 700 сўм, қолган даврда 400 сўм стипендия тўланади. Бундан ташқари амалий дарслар вақтида ишлаб чиқарган маҳсулотлари учун 100 фоиз ҳақ оладилар.

Бутун ўқиш муддати давомида ўқувчиларга овқатланиш учун ҳар куни 15 сўмлик талонлар берилади.

Бирлашма ишчиларининг ўртача иш ҳақи 3500 — 6000 сўмни ташкил этади.

Мурожаат қилиш учун манзилгоҳимиз: Тошкент шаҳри, Яккасарой ноҳияси, А. Қаҳҳор кўчаси, 34-уй. (2, 57, 80, 97-автобуслар; 17, 25-маршрутли таксиларнинг «Билим юрти» бекати.

Маълумотлар олиш учун телефонлар: **55-44-85, 55-44-96.**

А. НАВОИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА — 27/XI да **Боғчасарой фаввораси**, 28/XI да **Флория Тоска**, 29/XI да **Али Бобо ва қирқ қароқчи** (соат 12.00 да).

ҲАМЗА НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 27/XI да **Афандининг беш хотини**, 28/XI да **Хотинлар «гап»идан чиққан ҳангома**, 29/XI да **Жар.**

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА

28/XI да соат 14.00 да, 29/XI да соат 12, 15.00 да, 5/XII да соат 14.00 да 6/XII да соат 12, 15.00 да, 12/XII да соат 14.00 да, 13/XII да соат 12, 15.00 да.

икки бўлимдан иборат
«ДЎСТЛАР ЦИРКИ»
янги цирк дастури.

Тошкент оқшоми

МУАССИСЛАР: Халқ депутатлари Тошкент шаҳар Кенгаши ва «Тошкент оқшоми» журналистларининг жамоаси

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32-уй.

Шанба ва якшанбадан ташқари ҳар куни ўзбек тилида чиқади.

ТЕЛЕФОНЛАР: қабулхона — 32-53-76, хатлар — 33-29-70, 32-53-79; эълон ва тижорат хабарларини жойлаштириш масалалари бўйича 32-81-42, 32-55-34, 33-56-67.

Эълонлар ва тижорат хабарлари аниқ ва тўғрилиги учун жавобгарлик уларни берган ташкилот ва шахслар зиммасидадир.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаатчилик концернининг босмахонаси.

■ Нашр кўрсаткичи 64690 ■ Босмага бериш вақти 11.30 ■ Босмага берилди 11.20. Буюртма Г—459 ■ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10